

Pozvánka na valné hromady

Valná hromada SPOLEČNOSTI ČESKO-ARABSKÉ

se uskuteční

dne 24. 1. 2006 v 17.00 hod.

**v prostorách hotelu ILF
Budějovická 15, Praha 4**

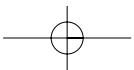
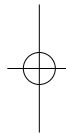
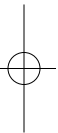

Valná hromada SPOLEČNOSTI PŘÁTEL AFRIKY

se uskuteční

dne 25. 1. 2006 v 17.00 hod.

**v Náprstkově muzeu
Betlémská 1, Praha 1**

OBSAH

Z NAŠÍ ČINNOSTI

- Marie Hrušková: Zpráva o činnosti SČA a SPA za 2. pololetí 2005 5
- Milena Zeithamlová: Co připravuje Společnost česko-arabská
v roce 2006 8
- Rostislav Tesař: Ze života brněnské pobočky 9

STÁTNÍ SVÁTKY A VÝZNAMNÁ VÝROČÍ

- Blahopřejeme spřáteleným zemím 10

STUDIE A DOKUMENTY

- Jaroslav Olša, Jr.: První Češi v černé Africe 11
- Leonardo Teca: Pensador angolano – „angolský myslitel“.
Příspěvek na konferenci Lusofonní Afrika 1975–2005 16
- Poselství generálního tajemníka OSN k Mezinárodnímu dni solidarity
s palestinským lidem 20

KULTURA

- Jan Záhořík: Arbore – společnost a kultura. 21
- Alois Wokoun: 40 let naší popularizace africké moderny 23
- Mohammad al-Sharafí: Slza na hrobě arabisty Hajsského. 24
- Miroslav Houska: Ohlédnutí za výstavou arabských knih a rukopisů
v Národní knihovně ČR 25
75. výročí mladíka Vladimíra Pechara 26

INFORMACE A ZAJÍMAVOSTI

- Vincenc Streit: Afrika od dob Holubových po dnešek
(z konference 2005) 27
- Petr Jelínek: Konference Lusofonní Afrika 1975–2005 31
- Václav Jumr: K česko-africkým stykům. 15 let existence
Společnosti přátel Afriky 32
- Luboš Kropáček: Pozapomenutý jubilejní rok Alberta Schweitzera. 33
- Josef Poláček: Kdo byl Milton Obote? 34
- Mohammad al Nabulsi: Kdy Arafat vstoupí do Jeruzaléma? 35
- Miloslav Prokeš, Václav Čapek: Patnáctileté výročí války
v Perském zálivu 36

Josef Regner: Návštěva generálního tajemníka Ligy arabských států v Praze	36
Arabský svět dětskýma očima.	37

CO SI PŘEČÍST

Sun ^o alláh Ibráhím: Komise	38
Eva Zábrodská: Žila jsem v zemi Alláhově.	38
David Hirst: Puška a olivová ratolest. Kořeny násilí na Blízkém východě . 38	
Magdaléna Frouzová a kol. Závoj a džíny. Ženy v islámském světě	39
Josef Bouček: Saúdská Arábie	39
Charif Bahbouh: Sýrie – kultura, historie, geografie	39

ZVEME VÁS

Vladimír Pechar: Starověký Egypt exlibris	40
---	----

Z NAŠÍ ČINNOSTI

Zpráva o činnosti Společnosti česko-arabské a Společnosti přátel Afriky

za 2. pololetí 2005

Vážení,

připravili jsme pro Vás poslední číslo Bulletinu 2005. Byli bychom rádi, kdyby mohlo být vyexpedováno ještě do konce roku. Zpráva o činnosti bude zahrnovat akce, které proběhly v podzimních měsících a nebylo jich málo. Letošní dotaci jsme obdrželi od MZV v měsíci červnu, a proto obě Společnosti musely přesunout řadu akcí až do druhé poloviny roku.

Společnosti česko-arabské se podařilo uskutečnit převážnou většinu projektovaných akcí v rámci *Arabských kulturních dnů*, které se uskutečnily v červnu v pobočkách. Obě Společnosti se snažily splnit naplánované akce a za pomoci oblastních poboček a spolupřátelů se nám to povedlo. Opět se ukázalo, že o naše akce je v mimopražských městech velký zájem.

V tomto období zasedala dvakrát předsednictva i redakční rada. Několikrát se sešel řídicí výbor Společnosti česko-arabské, který zajišťoval Arabské kulturní dny. Významná byla schůzka s Radou arabských velvyslanců v ČR, na které byla tato akce vyhodnocena. Závěr byl jednoznačný. Arabské kulturní dny byly jednou z nejvýznamnějších akcí, které Společnost česko-arabská uskutečnila v průběhu svého patnáctiletého působení. Staly se impulzem pro celkové zlepšení a zaměření další naší činnosti. Zabývali jsme se i určitými problémy a nedostatky, které Arabské kulturní dny provázely. Budeme se snažit o jejich odstranění. Hlavní závěr je ten, že Dny byly úspěšné a budeme v nich pokračovat i v dal-

ších letech. V jejich průběhu se nám podařilo navázat úzkou spolupráci s odborem školství Magistrátu hl. města Prahy. S jeho pomocí chceme proniknout zejména na střední školy a již za tím účelem vytváříme lektorský sbor, který povede pan profesor Jaroslav Oliverius.

Jak jste poznali z hodnocení v minulém čísle, zapojili se velmi úspěšně naše pobočky. Oceňujeme zejména brněnskou a plzeňskou, kde akce ještě probíhají. Arabské kulturní dny vyvrcholily 17. a 18. prosince 2005 v Náprstkově muzeu Vánočním orientálním trhem, na který jste byli upozorněni již v minulém čísle.

Dovolte mi, abych uvedla několik akcí, které připravila některá Sdružení. Některé z nich však proběhnou až po uzavření tohoto čísla a dovíte se o jejich průběhu až na valné hromadě.

Zásluhou Sdružení přátel Sýrie docenta Eduarda Gombára a dr. Jany Gombárové se Společnost česko-arabská zapojila do programu EU a uspořádala v závěru měsíce června v Mikulově letní seminář na téma *Multikulturní dimenze jižní Moravy (jižní Morava pod dotykem islámské kultury)*. V jeho rámci byla instalována v Mikulově fotografická výstava. O konání této akce jste byli informováni v minulém čísle Bulletinu a na valné hromadě bude celá akce vyhodnocena. Rádi bychom v podobných akcích pokračovali i v příštích letech. Letos se semináře zúčastnili studenti arabistiky ze Slovenské a České republiky. V příštím roce bychom rádi pozvali i studenty z dalších sousedních států.

Sdružení přátel Sýrie připravuje na 9. prosince syrský kulturní večer. Společnost česko-

Z N A Š Í Č I N N O S T I

arabská uspořádala spolu s Babylonem demiéru výstavu v Národní knihovně *Arabská kniha*. Tato výstava byla stěžejní akcí Arabských kulturních dnů a těšila se velkému zájmu návštěvníků. Dík za její upořádání patří především vedení Národní knihovny, které zapůjčilo vynikající exponáty.

Společnost česko-arabská uspořádala další demiéru výstavy v restauraci Dahab *Arabští studenti v Čechách před 25 lety*. Promluvil na ní dr. Balvín.

Sdružení přátel Jordánska uspořádalo v Havlíčkově Brodě vernisáž výstavy *Jordánsko ve fotografii* René Kopeckého. Také letos jsme se podíleli na akcích CK Hanzelky a Zikmunda v Prosiměřicích a v rámci setkání cestovatelů jsme uspořádali společný seminář na téma *Egypt a čeští egyptologové*. Svě úlohy se úspěšně zhostily dr. Navrátilová a dr. Hlaváčková. Stále se ukazuje, že Egypt stojí v popředí zájmu našich občanů. Setkání cestovatelů v Prosiměřicích ve dnech 28. až 30. října 2005 se zúčastnilo na 250 cestovatelů. Nechyběl ani Ing. Miroslav Zikmund, Ing. M. Hrušková, Tomáš Sadílek, MUDr. Kříbek, dr. Ivan Mrázek, Ing. Javora a řada dalších členů našich Společností. *Přednášku o Etiopii* přednesl dr. Ivan Mrázek a podíleli jsme se na uspořádání *výstavy fotografií z Tanzanie*. Považuji naši účast na těchto setkáních za velmi prospěšnou. Je potěšitelné, že se setkáváme s řadou mladých cestovatelů.

Sdružení přátel Jemenu uspořádalo s redaktorem BBC panem Vondrou dne 8. listopadu v Náprstkově muzeu *besedu o Jemenu*. Slovo bylo doprovázeno diapositivy. Přítomen byl rovněž velvyslanec Jemenské republiky JÉ Salem Yahya Alkharejah. Sdružení přátel Libanonu, úspěšně vedené panem Bořkem Homolou, uspořádalo 19. listopadu 2005 *přednášku a tiskovou konferenci o současném Libanonu*.

V Náprstkově muzeu jsme se podíleli na výstavě fotografií – *Unikáty z cest Bedřicha Formana po Asii, Africe a Americe*. Nás zajímaly především obrázky z Libye a Etiopie. Vernisáž výstavy se konala 23. listopadu a výstava potrvá do 12. března 2006.

Významnou akcí Společnosti česko-arabské a Sdružení přátel Palestiny bylo již tradič-

ní *slavnostní shromáždění k Mezinárodnímu dni Palestiny*, které se konalo 29. listopadu 2005. Po slavnostních projevech následoval kulturní program.

Poslední akcí Společnosti česko-arabské budou *Orientální vánoční trhy*, o kterých jsem psala již v úvodu.

Neméně aktivní byla Společnost přátel Afriky a její Sdružení. 1. září 2005 jsem se zúčastnila křtu knihy *Pohledy na kontinent*, kterou připravil NATIONAL GEOGRAPHIC. Velký podíl na úspěšné akci má velvyslanec ČR v Harare Jaroslav Olša, Jr.

Sdružení přátel východní Afriky a Madagaskaru uspořádalo 29. září vynikající přednášku dr. Jiřího Bílka *Podivuhodný Madagaskar*. Krásy této země nám ukázal na velmi zajímavých diapositivech. Mnoho z nás po jeho přednášce zatoužilo vidět tuto nádhernou zemi. Dne 7. listopadu jsme se podíleli na konferenci v Holicích na téma *Afrika od Holuba po dnešek*. Konference se konala za mezinárodní účasti.

Se svými příspěvky vystoupili zejména přátelé Emila Holuba z Rakouska. Za Společnost přátel Afriky vystoupili dr. Hulec, dr. Jelínek a dr. Streit. Konference se zúčastnila také Ing. Hrušková a s příspěvkem též vystoupil dr. Mrázek z brněnské pobočky a dr. Novotná z pobočky v Hradci Králové. Dne 11. října 2005 vystoupil s *přednáškou o životě Emila Holuba* v Náprstkově muzeu profesor Luboš Kropáček a o práci našich lékařů v rámci akce *Lékaři bez hranic* hovořila o svém působení v Africe dr. Džeková. Za nepřítomného předsedu Sdružení Zambie, Zimbabwe a Malawi Mgr. Plecitého připravila akci paní Vlčková. Velmi příjemný večer nám připravil 25. října dr. Otakar Hulec svým *vyprávěním o promítnutím diapositivů o Zimbabwe*. V předsálí si mohli účastníci prohlédnout výstavu bankovek ze Zimbabwe. Za vrcholnou akcí Společnosti přátel Afriky a Sdružení pro země lusofonní Afriky považujeme celodenní konferenci *Tricet let od osvobození lusofonní Afriky*. Konference se konala za účasti hostů z Portugalska a spolupořadatelé byl Ústav mezinárodních vztahů, Ústav Afriky a Blízkého východu FF UK a Náprstkovo muzeum. Předpokládáme zveřejnění zvláštní zprávy a některých pří-

Z N A Š Í Č I N N O S T I

spěvků v příštím čísle Bulletinu. Z konference vydáme zvláštní sborník.

Dne 23. listopadu 2005 přednášel dr. Ivan Mrázek v Náprstkově muzeu na téma *Nigérie – velký obr Afriky*.

O *Ghaně* vyprávěl 23. listopadu doc. dr. Vladimír Klíma, CSc., bývalý velvyslanec v Ghaně. Kromě Náprstkova muzea přednášel dr. Klíma o Ghaně na mnoha místech ČR. Již tradičně se konal 29. listopadu 2005 v kostele sv. Michala v Jirchářích *večer věnovaný Albertu Schweitzerovi*, spojený s varhanním koncertem. Letos vyprávěl o své práci v nemocnici v Zambii, postavené z rozvojové pomoci ČR, MUDr. Kusý.

Dne 8. prosince nás čeká *beseda o Kongu* s bývalým velvyslancem v Kongu dr. Pavlem Míkešem a naposledy se sejdem v Náprstkově muzeu na besedě na téma *Zachraňte derby-cho antilopu*. O své práci budou vyprávět členové týmu rozvojové pomoci v Senegalu – pracovníci Institutu tropického a subtropického zemědělství České zemědělské univerzity v Praze. Pochopitelně budou probíhat také akce pořádané pobočkami, o kterých Vás budou informovat předsedové poboček ještě v tomto čísle Bulletinu nebo na valných hromadách, které proběhnou v závěru měsíce ledna a na něž Vás srdečně zveme již na stránkách tohoto Bulletinu.

Členové vedení Společností se zúčastnili řady *receptí*, které uspořádaly zastupitelské úřady arabských států. Dne 8. října 2005 se uskutečnilo v rezidenci velvyslance Alžírsko přátelské setkání, které uspořádal na počest profesora Luboše Kropáčka J.E. Mohammed Guendil, velvyslanec Alžírsko. Vysoce ocenil činnost profesora Kropáčka, významného arabisty. Přítomni byli velvyslanci arabských států, arabisté a afrikanisté UK a další významní

hosté. V tomto čísle uveřejňujeme poděkování prof. Kropáčka.

Někteří členové se zúčastnili několika akcí, které upořádaly *spřátelené organizace a instituce*. Zajímavá byla beseda s novináři na téma *Blízký východ a česká média*, kterou uspořádala organizace Arabesque.

Vážení přátelé, děkujeme všem organizacím, které se spolu s námi podílely na úspěchu akcí obou Společností podporujících zlepšování vztahů mezi národy, zejména Náprstkovu muzeu, Moravskému zemskému muzeu a regionálním muzeím, Babylonu, klubům a sdružením občanů z arabských a afrických zemí. Neocenitelnou pomocí je i podpora naší práce ze strany Ministerstva zahraničních věcí, zastupitelských úřadů arabských a afrických států a v neposlední řadě Magistrátu hl. města Prahy a Brna. Děkujeme všem, kteří se zasloužili o bohatou činnost. Mrzí nás však, že stále zůstává řada členů pasivními. A mnoho z nich zapomíná plnit jednu ze základních povinností a platit členskou příspěvků, i když jim posíláme zdarma 4x ročně Bulletin v ceně 50 Kč/číslo. A tak se stále potýkáme s nedostatkem finančních prostředků a to nám brání v konání větších akcí. Nechceme zvyšovat členskou příspěvků. Uvažujeme však, že požádáme valnou hromadu o souhlas a obrátíme se na Vás s žádostí o poskytnutí dobrovolného mimořádného příspěvku. Věříme, že aspoň u některých najdeme pochopení. A protože se blíží Vánoce a Nový rok, přejeme Vám, abyste je prožili v klidu a spokojenosti. V průběhu roku 2006 Vám přejeme hodně štěstí a úspěchů v práci i podnikání.

Marie Hrušková

1. místopředsdkyně obou Společností

Co připravuje Společnost česko-arabská v roce 2006

Hlavním úkolem SČA je i v roce 2006 seznamovat co největší počet občanů s arabským světem. Chceme toho dosáhnout různými formami ve spolupráci s pobočkami po celé republice. Budujeme tradici „Arabských kulturních dnů“, zařazujeme tuto akci do plánu i v roce 2006, a to na podzim – od poloviny září do poloviny října 2006. Předběžně chceme opět ve spolupráci s arabskými zastupitelskými úřady zorganizovat festival arabských filmů, orientální trhy, 1 až 2 semináře, výstavy, hudební a literární večery. Co se nám z toho podaří realizovat, nezáleží jen na naší iniciativě, ale i na finanční pomoci MZV ČR.

Naše pobočky v republice se jistě připojí a připraví své akce ve stejném termínu, aby-
chom mohli vyhlásit „Arabské kulturní dny v České republice“. Těžiště celoroční činnosti zaměříme na práci s mladými lidmi. V rámci grantu „Poznáváme arabský svět v hlavním městě Praze“, o který žádáme Magistrát hlavního města Prahy, nabízíme pražským středním školám přednášky s besedami o arabské historii a kultuře. Besedy se budou konat přímo na školách. V tomto směru spolupracujeme aktivně s odborem školství Magistrátu hl. města Prahy. V současné době zakládáme lektorský sbor ve spolupráci s Ústavem Blízkého východu a Afriky, Kluby arabských občanů v ČR a dalšími odborníky, kteří k této oblasti mají profesní vazby. Odborným vedením lektorského sboru Společnosti je pověřen prof.

dr. Jaroslav Oliverius, DrSc. Uvítáme i další zájemce o tuto činnost. Kromě spolupráce se středními školami budou v Náprstkově muzeu v I. pololetí 2006 probíhat každou 3. sobotu v měsíci výtvarné dny zaměřené na kulturu arabských států, např. Tunisko – mozaika, Alžírsko – kabulská keramika, Maroko – šperk, Egypt – starověké památky apod. Tyto dílny budou určeny žákům základních škol.

Dále bude opět vyhlášena výtvarná soutěž „Arabský svět dětskýma očima“ od 1. ledna do 30. června 2006. Vítězné práce budou vystaveny v botanické zahradě v Tróji během programu „Arabských kulturních dnů“ na podzim 2006.

V rámci navázané spolupráce se školami budeme spolu se Společností přátel Afriky informovat o našich akcích a zasílat jim pozvánky za účelem propagace mezi žáky i učiteli.

Závěrem bych znovu ráda připomněla, že cílem Společnosti česko-arabské je dosáhnout co největší informovanosti o arabském světě bez předsudků a oficialit, a tím přispívat k vzájemnému porozumění mezi našimi národy.

S přáním všeho nejlepšího v novém roce 2006

Milena Zeithamlová
místopředsedkyně SČA
pro organizační záležitosti

Ze života brněnské pobočky

Byť je o prázdninách vždy v naší činnosti jakési vakuum, přesto život pobočky pokračoval podle plánu. Dr. Mrázek dokončil a předal do MZM rukopis nové knihy o Libyi (vydání se předpokládá počátkem r. 2006). Tři naše členky byly asi měsíc na jazykové praxi v Tunisu.

Jednou z pravidelných aktivit brněnské pobočky jsou přednášky a besedy pro veřejnost. V kulturních klubech i na školách přednášejí naši členové, nebo zveme odborníky, například z Prahy, kteří dobře poznali prostředí afrických a arabských zemí a doplní přednášky spoustou fotografií a skutečně prožitých zážitků. A tak jsme letos zorganizovali řadu přednášek, místopředseda pobočky dr. Mrázek přednášel v Holicích, v Náprstkově muzeu a opět velmi úspěšně v Prosiměřicích na tradičním setkání Klubu cestovatelů Hanzelky a Zikmunda.

Vloni jsme poprvé přednášeli a besedovali (2 přednášky) se studenty Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity Brno na téma jak obchodovat s africkými a arabskými zeměmi. Co si navzájem můžeme nabídnout v oblasti vzájemných vztahů mezi naší republikou a jaké vlastnosti i chování by měli mít naši experti, kteří budou obchody realizovat na místě, ve specifických podmínkách příslušného teritoria. A protože obě přednášky byly velice úspěšné, byli jsme letos opět pozváni a zřejmě se přednášky na tato témata stanou pravidelným příspěvkem brněnské pobočky k rozšiřování znalostí o Africe a arabských zemích pro budoucí manažery a obchodníky.

Na několika ZŠ proběhla také akce v kreslení nazvaná „Afrika očima dětí“ a počátkem prosince se uskutečnila vernisáž kreseb společně s vyhodnocením. Byť zasáhneme jen malou část populace, příkládá naše pobočka těmto aktivitám pro mladé lidi velkou důležitost jako vklad pro jejich výchovu „pro budoucnost“.

Jakými vyvrcholením roku jsou už tradiční prosincové „Vánoce v Africe“, setkání členů pobočky i afrických a arabských studentů v egyptské restauraci Faraon. Letos jsme se spojili s opět aktivní organizací Solid Afrika, protože budeme i v budoucnu organizovat společně některé akce. Ochutnávka arabské a africké kuchyně, hudba, krátké informace členů, kteří se vrátili z Afriky, výběr peněz na adopci Diany na příští rok, ale především nezaměnitelná a vřelá přátelská atmosféra hezky ukončily tento úspěšný rok.

A co se nám nepodařilo? Především předvánoční „Den pro Afriku“ s podtextem „Není to jen kapka v moři“, humanitární akce v zábavním centru Olympia Brno. Bylo to sice jaksi „mimo původní plán“ pobočky, nicméně scénář je hotový a realizace je stále v jednání. Slibujeme si od toho jednak obrácení pozornosti mnoha lidí k Africe, jednak získání prostředků pro konkrétní pomoc, například pro adoptaci dalších dětí z Keni.

Na rok 2006 máme opět bohatý program. Kromě osvědčených a „zaběhlých“ akcí by mělo být vrcholem roku vydání knihy dr. Mrázka „Libyjskou Saharou po velbloudích stezkách“, dále již IV. tradiční „Den Afriky“ v ZOO Brno a přednášková účast na setkání cestovatelů Prosiměřice 2006. Zpracovali jsme projekt s tématem výchovy proti rasismu a předali jej na Magistrát města Brno se žádostí o jeho dotaci.

Co dodat na závěr? Popřát všem přátelům Afriky a arabských zemí klid a mír, a těm, kteří nesou hlavní zodpovědnost za vývoj světa, také hodně dobré vůle, snášenlivosti a více porozumění pro skutečné problémy tohoto neklidného světa.

Rostislav Tesař
předseda pobočky Brno

STÁTNÍ SVÁTKY A VÝZNAMNÁ VÝROČÍ

Blahopřejeme k významným výročím

**Společnost česko-arabská
a Společnost přátel Afriky
blahopřejí spřáteleným zemím
k jejich státním svátkům
a významným výročím**

- **Súdánu** k oslavě Dne vyhlášení nezávislosti 1. ledna.
- **Kuvajtu**, který si připomene 25. února významný Den nástupu Abdalláha as-Sabáha na trůn (1950) a Den vyhlášení nezávislosti (1961).
- **Maroku** k oslavám výročí Nabytí nezávislosti 3. března (1956).
- **Libyi** k výročí „Převzetí moci lidem a vyhlášení Džamáhírije“, které připadá na 4. března (1977).
- **Ghaně** k oslavě Dne vyhlášení nezávislé republiky 6. března (1956).
- **Sýrii** ke dvěma významným dnům, k svátku 8. března, připomínanému jako Den nástupu strany Baas k moci (1963), a ke Dni vyhlášení nezávislosti, který slaví vždy 17. dubna (1946).
- **Libérii** k oslavám Dne vyhlášení republiky 12. března (1847).

-mh-

STUDIE A DOKUMENTY

První Češi v černé Africe

Když se řekne Afrika a my, většinu lidí napadne cestovatel Emil Holub. Ale při bližším pohledu se ukáže, že naše vzájemné kontakty sahají mnohem dále, než by se zdálo. Někdy až překvapivě.

O tom, jak bizarní byly některé osudy našich krajanů v Africe, snad nejlépe svědčí příběh jisté slečny Hlaváčkové, která na počátku devadesátých let 19. století žila a pracovala jako guvernánka v Kapském Městě na úplném jihu Afriky. Už asi nikdy nezjistíme, co se jí stalo či co zavinilo, že se rozhodla za každou cenu dostat zpátky domů do Evropy. Na tom by nebylo nic divného, kdyby se ovšem nerozhodla, že se domů nevrátí lodí, ale pěšky. A tak pouhých pět let po neúspěšném a léta připravovaném Holubově pokusu o přechod Afriky z Kapského Města do Káhiry se na podobnou cestu bez větší přípravy a zásob vydala ona sama. Se dvěma nosiči a několika málo věcmi a s minimem prostředků, neznámo jak, dorazila po více než tři tisíce kilometrů dlouhém pochodu až na území dnešního jižního Malawi. Jeden z pouhých dvou set bělochů, kteří na celém území tehdejší Britské střední Afriky žili, ji při příchodu vyfotografoval, fotografie vyvolal a jeho potomci tyto dvě fotografie a příběh o jejím putování předali do archivu tamní historické společnosti, kde se – dodnes – tyto originály zachovaly. Slečna Hlaváčková možná mohla dokázat víc než Holub, ale bohužel nedošla o moc dál než k místu, kde byla vyfocena, záhy onemocněla malárií a na misijní stanici pod horou Mulanje zemřela. Její osud a její hrdinský pokus o přechod Afriky tak už navždy zůstanou zahaleny tajemstvím stejně jako její křestní jméno.

Ale vraťme se ještě mnohem dále, do doby, kdy několik osob zřejmě českého původu zavítalo do Afriky v portugalských službách. Tak například Martin Behaim (Martinus de Bohemia, tedy Martin z Čech) na lodi kapitá-

na Diega Cão zkoumal pobřeží dnešního Konga. Prakticky nic nevíme o životě kartografa a knihtiskaře Valentina de Moravia (tedy Valentina z Moravy), který byl významnou osobností Lisabonu počátku 16. století. Ten je autorem rukopisného souboru mnoha map a náčrtků ostrovů kolem západního pobřeží Afriky, od Kanárských ostrovů po ostrovy v Guinejském zálivu a Svatou Helenu a Ascension.

Valentinovy mapy, pocházející zřejmě o roku 1506, jsou povětšinou prvními pokusy o topografii těchto nově objevených výsep, a byť řada z jeho map ukazuje spíše geometrický útvar než opravdovou podobu ostrova, např. jeho náčrtek ostrova São Tomé je poměrně přesný. Valentin ovšem nikdy v Africe nebyl, pouze zpracovával a zakresloval podle informací, které mu přinesli námořníci, kteří se účastnili výzkumných plaveb.

Přes Portugalce do Afriky pronikali i další Středoevropané, například jezuitští misionáři. Dva z nich, bratr Přihoda z Valašského Meziříčí a bratr Czimmerman (známe ale řadu dalších verzí jeho jména!) ze Smolenské Huty na Slovensku, byli například vůbec prvními z této části střední Evropy, kteří se usadili v povodí řeky Zambezi, kde působili v 80. letech 19. století. Czimmerman je dokonce autorem první písemné podoby mosambického jazyka Nyungwe a čtyř překladů náboženských textů, které se používaly v misií Boroma nedaleko dnešního města Tete. Kromě několika dopisů a rukopisů však o jejich činnosti příliš nevíme, protože oba v první polovině 90. let ve svých misiích podlehli tropickým chorobám.

Přestože se řada našich krajanů dostala do Afriky spolu s Portugalci, jiní tam přišli, aby s Portugalci bojovali. Téměř zapomenutá je totiž krátká kapitola z dějin dnešního Mosambiku konce 18. století, kdy se rakouská monarchie – s jen krátkodobým úspěchem

Fotografie slečny Hlaváčkové

a naprosto nad rámec svých sil – pokusila získat svou první kolonii na jižní polokouli. V roce 1776 rozhodla císařovna Marie Terezie na radu svého státního kancléře knížete Václava Kounice vyslat tři rakouské lodě k jihoafrickému pobřeží, aby zde byla založena obchodní mise, základna k cestě do Indie. Měla to být přestupní stanice do rakouské kolonie v Jižní Asii. Kolonie nakonec opravdu vznikla – na snad nejméně vhodném místě, které se dalo vybrat – na Nikobarských ostrovech. Existovala pouze necelých pět let (1778–1783), ale díky tomuto neuvěřitelnému dobrodružství v roce 1778 vznikla pevnůstka Maputa v zálivu Delagoa, dnes hlavním městem Mosambiku Maputu. Anglický kapitán William Bolts, který byl v rakouských službách, tu vyložil 155 mužů a dnes už neznámý počet žen. Na rozdíl od Nikobar nebyl tento pokus obchodním neúspěchem, ale Portugalci už v roce 1781 pevnůstku dobyli a zajali tamní obyvatele. Mezi nimi také řadu osob se jmény, která nepopíratelně patřila Čechům, namátkou jmenujme důstojníky Emanu Krotíla a Václava Turka, bubeníka Martina Krocha, kuchaře Matěje Mucha a vojáky Dojáčka, Jánského, Kolmara, Macháčka a Slabého. Někteří z nich pak ve vězení zemřeli a stali se tak zřejmě prvními Čechy, kteří zahynuli v černé části černého kontinentu.

Pokud se opět vrátíme v historii o několik dalších desetiletí zpět, narazíme na další zajímavou kapitolu. Vyhnání protestantů z Čech po Bílé hoře znamenalo přesun centra českého protestantského života do Německa a Nizozemí. Herrnhut se stal centrem církve Moravských bratří, místem, odkud jejich misionáři vyrazili do celého světa. Několik jejich pokusů směřovalo mezi lety 1737 až 1771 na Zlaté pobřeží (dnešní Ghana), protože zde ale

nebyli úspěšní, mnohem známější je jejich pokus o šíření víry na jihu Afriky. V roce 1737 připlul do Kapska na lodi Huis van Hensburg jistý Georg Schmidt (Jiří Šmíd) z Kunína u Nového Jičína. Šmíd se stal prvním misionářem, který zamířil mezi místní obyvatelstvo, a získal si tak nejen přezdívku „Apoštol Hotentotů“, ale také brzy nepřátelství Holanďanů v Kapském Městě. Založil misii Baviaanskloof (dnes Genadendal). Legenda vypráví, že v misii prý ještě dnes stojí broskev, jejíž semeno si přinesl z rodné Moravy. Byl zakladatelem dodnes existující církve Moravských bratří v Jihoafrické republice a strávil tam celých sedm let. Jeho nástupcem byl Karel Pácalt, který od roku 1809 působil v Kapsku a v letech 1913–1918 mezi Hotentoty jako jeden z prvních misionářů. Malé přímořské městečko stojící na místech, kde působil, se dnes na jeho počest dokonce jmenuje Pácaltsdorp. V Jihoafrické republice ale existují i další geografická pojmenování spojená s Moravskými bratřími – Moravian Hill nebo Moravian Hope.

Stranou pozornosti našich krajanů nezůstaly ani ostrovy u břehů východní Afriky. Vyučený zahradník Václav Bojer se na východoafrické pobřeží a posléze i na Madagaskar dostal s rakouskými botaniky v letech 1819–1820 a tak se mu tam zalíbilo, že se následně usadil

na Mauriciu a postupně procestoval i všechny okolní ostrovy. Nakonec se stal kustodem muzea v hlavním mauricijském městě St. Louis, kde po 36 letech pobytu i zemřel. Byl také zakladatelem tamní „učené společnosti“ – de facto tamní akademie věd – a autorem knihy „Zahrada mauricijská aneb Přírodovědecké vypsání rostlin na Mauriciu rostoucích“ z roku 1837.

Prvním Čechem, který zřejmě pronikl do Habeše (dnešní Etiopie), byl Remedius Prutký, františkánský misionář, který se zapsal do dějin svým podrobným popisem horního Nilu a památek a měst kolem nich. V letech 1751–1752 přes Egypt a Rudé moře připlul do Masawy v dnešní Eritreji a odtamtud po zemi procestoval Habeš, kde jako jeden z prvních Evropanů navštívil tehdejší hlavní město Gondar. Byl také prvním Čechem, který obeplul Afriku z východu na západ, sdyž přes Madagaskar cestoval kolem západní Afriky zpět do Evropy.

Zatím jediní Češi, o kterých jsme se zmínili, tu byli víceméně pracovně – cestovatelé, vojáci nebo misionáři. Po několika málo jednotlivých první větší skupina exulantů, hledající nový život v Africe, dorazila do Kapska v polovině 19. století – byli to veteráni z Krymské války, kteří se usadili v okolí města East London u Indického oceánu. Ovšem mediálně viditelný – jak by se řeklo dnes – byl teprve globetrotter a zlatokop Čeněk Paclt – nejprve Holubův mentor a přítel, pak jeho úhlavní odpůrce, jehož dopisy byly široce publikovány v českém dobovém tisku v 70. a 80. letech 19. století. Během pobytu Holuba a Paclta už ale na diamantových polích pochopitelně působilo více krajanů, jak napovídají jejich jména: Harvan, Kadeřábek, Slánský, Šavřda, Štorc, Vosát-

ka... I v Kapském Městě se v osmdesátých letech 19. století objevují první česká jména: Navrátil, Prokop, Samek a jistý bývalý student teologie František Pašek, který se po sňatku s bohatou německou dědičkou stal prý předsedou tamního německého spolku. Právě mezi těmito krajany se asi pohybovala také na začátku zmíněná slečna Hlaváčková. A krajanů na jihu Afriky postupně přibývalo a řada z nich se nakonec stala známými osobami – ovšem jediným, který se o své zkušenosti podělil a zanechal je budoucnosti, byl vzdálený příbuzný J. A. Komenského (a vlastník jeho údajného prstenu) J. V. Figulus. Své příhody vydal nakonec česky knižně, ale psal především o dobách, kdy bojoval v anglo-búrské válce, a protože to bylo na straně Búrů, o svém pobytu v britském trestaneckém táboře na ostrově Svaté Heleny.

Búrská válka byla svým způsobem vlastně prvním momentem, kde černá Afrika vstoupila do povědomí Čechů. Boj utlačovaných Búrů proti mocným Britům totiž v Českých zemích vyvolával asociace s vlastními českými snahami o zbavení se rakouského jha. Boj Búrů tak měl u nás neobyčejnou propagaci – noviny mu věnovaly až neúměrnou pozornost, úsilím propagátora české věci a prvního předsedy českého olympijského výboru Gutha-Jarkovského vyšel třeba i životopis prezidenta búrského

Lov vodních antilop – kresba E. Holuba

Transvaalu, zatímco ve Francii se svými protianglickými karikaturami prosadil do té doby nepříliš známý český grafik František Kupka. O pouhých pár desítek let později však Búrové Čechům jejich sympatie vrátili – naprosto jednoznačnou podporou Hitlerovy expanze. Byli to právě Búrové, kteří obsazení Sudet nacisty na mnoha místech vítali hajlováním. Zájem ovšem nebyl jen o jih Afriky, ale také o Habeš. V přibližně stejné době jako Holub se v oblasti Afrického rohu a na Sahaře pohyboval další významný cestovatel Antonín Stecker. Většinu svých cest podnikl sice s významným geografem a cestovatelem z Německa Friedrichem Rohlfsem, část Steckerových sbírek je ale uložena v Náprstkově muzeu. Asi nejvýznamnějším dílem širšího významu je jeho první mapa jezera Tana v Etiopii.

Na opačném konci Afriky, v povodí Konga, se od roku 1887 pohyboval inženýr Antonín Staněk. Dostal se tam s parníkem, který musel smontovat a pak uvést do provozu. Postupně tak byl otcem lodí La France a Ville de Paris, které se plavily po Kongu a jeho přítocích. Do Prahy po svých cestách přivezl hodnotné etnografické sbírky. Západní Afrikou (především Pobřežím slonoviny a Ghanou) tou dobou cestoval také další slavný cestovatel po všech kontinentech Enrique Stanko Vráz. K sedmdesátým a osmdesátým letům předminulého století se váže také životní příběh dost možná prvního obchodníka z Českých zemí v černé Africe – jabloneckého Němce Alberta Sachseho, výrobce a vývozce skleněné bižuterie. Sachseho firmě se podařilo prorazit na západ- a jihoafrických trzích a jeho firma měla řadu zástupců ve všech větších městech kontinentu. Do Jablonce nad Nisou přišel v roce 1876, když opustil státní služby – původním povoláním byl totiž obchodní atašé na německých konzulátech v Orientu. Sachse byl opravdový odborník, co se marketingu v Africe týkalo – studoval odbornou literaturu, vysílal své zaměstnance do terénu, odkud přiváželi vzorky a nápady, které pak jeho dělníci vyráběli a obchodníci prodávali zpět do Afriky. Díky jeho aktivitám se objevila hodnotná sbírka uměleckých děl v Jablonci nad Nisou, ale po Sachseovi zůstal také první anglicko-jorubský slovník, který vydal v roce 1914.

S nástupem 20. století už sice definitivně končí ony doby prvních objevitelů a přicházejí už jen výlety cestovatelů, ale pro českou společnost je černá Afrika stále něčím nepříliš známým. Situace se však začíná pomalu měnit, například v roce 1911 nabízí pražská pobočka cestovní kanceláře Schenker Reisen ctěným českým klientům první téměř tříměsíční turistickou cestu na jih Afriky, a dokonce až k Viktoriiným vodopádům – a to pouhých devět let po Holubově smrti. Ale i u nezávislých cestovatelů šlo už spíše o to popisovat zážitky ze svých cest a propagovat navštívené země než objevovat neznámé končiny. V tomto duchu cestoval například Václav Mussik, neúnavný autor stovek článků o Asii, Blízkém východě a Africe, jemuž ale, na rozdíl od jeho knih o ostatních oblastech, nikdy nevyšel souborný cestopis o subsaharské Africe, Jiří Baum s J. V. Foitem, kteří autem projeli jižní a střední Afriku a nafilmovali a nafotografovali Čechům do té doby neznámá místa, jako třeba ruiny starého Zimbabwe. Postupně do černé Afriky přicházeli lékaři a technici, ale i dobrodruzi a snílci.

Jedním z dobrodruhů, který se postupně změnil ve snílka a nakonec v jednoho z největších propagátorů černé Afriky, byl Ladislav Mikeš Pařízek. Jeho životní pouť je stejně dobrodružná jako jeho knihy, kterých napsal několik desítek. Ani ne sedmnáctiletý se dal naverbovat do cizinecké legie, v níž strávil několik let a díky níž se dostal právě i do Afriky. Na přelomu 20. a 30. let pak svůj osud s rovníkovou Afrikou spojil navždy, když pěšky putoval napříč celým Belgickým Kongem. Po návratu do Evropy své poznatky zpracoval v na svou dobu velmi podrobné knize Belgické Kongo, své znalosti jednoho z tamních jazyků pak převedl do vydání prvního známého slovníku jazyka tetela.

Zatímco Pařízek se k vědě dostal spíše oklikou, jiní dva čeští vědci už od počátku věděli, že se chtějí věnovat právě Africe. Ještě před první světovou válkou se po Holubových stopách (i když jen částečně) vydal lékař a antropolog Vojtěch Suk. Na svých cestách pobýval v řadě míst, kde před ním byl i Holub – v Kimberley, Dutoitspanu atd. – ale na cestu na sever Bečuánskem do tehdejší Severní Rhodesie až

k Mašukulumbům se nevydal. Bohužel jeho poznámky byly zpracovány až těsně před jeho smrtí a vyšly knižně teprve v 70. letech. Světové proslulosti tak z této nesourodé trojice dosáhl až Pavel Šebesta, jeden z prvních vědců, který se zabýval studiem trpasličích kmenů v povodí Konga. Právě díky lidem, jako byli na jedné straně vědec Šebesta a na druhé třeba globetrotter Mussik, si česká společnost postupně stále více zvykala na to, že Afrika není už něčím tajemným a neznámým, ale možná trochu vzdálenou součástí našeho světa a – pochopitelně – také zájmu československých politiků a průmyslníků.

Protože meziválečné Československo (stejně jako dnes Česká republika) bylo životně závislé na zahraničním obchodu, netrvalo dlouho a zájem československé diplomacie se zaměřil i na černou Afriku. Pravda je, že na ni přišla řada až po Dálném i Blízkém východě, ba dokonce i po Austrálii a Latinské Americe, ale pouhých sedm let po vyhlášení nezávislosti se v jihoafrickém Kapském Městě objevil první československý diplomat, aby tu otevřel náš historicky první úřad v subsaharské Africe. Prvním československým konzulem (a na mnoho let jediným diplomatem z nově vzniklých států střední Evropy) se tu stal legionář a bývalý bankovní úředník Tomáš Duffek, který tu měl nelehkou roli – s malými prostředky a povětšinou jako jediný Čechoslovák nejen navázal kontakty s malou a téměř zapomenutou a po celé zemi roztroušenou jihoafrickou krajanskou komunitou, ale také prosazovat zájmy našich podnikatelů. A že se to jemu a jeho dvěma nástupcům před vypuknutím 2. světové války dařilo, o tom svědčí fakt, že v roce 1938 působilo v Johannesburgu a Kapském Městě již několik desítek zástupců různých československých firem a podniků. Do afrických zemí nejprve začali pronikat živnostníci, a tak na konci 30. let si náhodný cestující mohl například nakoupit u českého uzenáře v habešské Addis Abebě, postavit si dům u stavitele v sierraleonském Freetownu nebo plout lodí se slovenským kapitánem po řece Zambezi. Malá skupinka

Čechů se snažila hospodařit na Madagaskaru i v Belgickém Kongu. A přestože Čechové už ani na počátku 20. století nepatřili (na rozdíl třeba od našich severních sousedů) k hlavním oporám misijních stanic po světě, tu a tam bylo možno jednoho či dva české misionáře v Africe najít a jeden z nich, Ignác Arnož, se dokonce na konci 30. let stal světícím biskupem tehdy největšího rhodeského města Bulawayu. S misionáři je spojen také první v češtině vycházející časopis, který byl zasvěcen jen a výhradně Africe – misionářský Malý černoch, který vycházel s cílem získat co nejvíce peněz pro misijní činnost v Africe už na počátku století, a přestože obsahoval především přeložené příběhy ze života misionářů mezi „černoušky“, občas se tam našel i původní text spjatý s českým objevováním kontinentu.

Koncem romantického objevování černého kontinentu je pak obchodní expanze českých firem. Československé zboží se postupně začalo prosazovat prakticky po celé Africe. Čeští obchodníci ale jenom nenavázali na úspěch sklářů s jejich pro africkou kulturu tak nezbytnými korálky, ale pronikli i v dalším typicky českém oboru – pivovarnictví. Asi první český pivovar v Africe na jih od rovníku stál v mosambickém hlavním městě Lourenço Marques, české lokomotivy pronikly na africké železnice, ale průlomem pro naše podnikatele byl až zájem rodiny Baťů o černý kontinent. Už v roce 1931 založil Tomáš Baťa svou firmu v Johannesburgu a pak už následovaly další firmy v rychlém sledu za sebou. A právě díky Baťovi se představa života či práce v Africe stala pro Čechy už nikoliv synonymem pro dobrodružství a nebezpečí, ale jenom jedním z mnoha míst na světě, kde by se také jednou mohli ocitnout. Ovšem krátce poté přišla opět válka a po jejím skončení a s nástupem bipolárního světa se už začaly psát zcela jiné dějiny našich vztahů s Afrikou, než o jakých byla na tomto místě řeč.

Jaroslav Olša, Jr.

(převzato z National Geographic, září 2005)

Pensador angolano – „angolský myslitel“

Příspěvek na konferenci Lusofonní Afrika 1975–2005

Budu mluvit nikoliv o této sošce, ale o tomto angolském mysliteli.

Samotná socha je jen obraz skutečného myslitele, který toho říká více, než si umíme představit prvním pohledem na něj.

Nečekejte ode mě informace o jeho původu, o tvůrcovi a jeho původním záměru. Neříkám to jen proto, že o něm moc nevím, ale beru to také jako plus, že nejsem takovými informacemi zatížený a můžu naslouchat holému mysliteli. Nepodceňuji tím toto dílo ani jeho vynálezce. Spíš ho uznávám více tím, že mě oslovuje skrze své dílo.

Každý Angolan by si měl cenit toho, že „angolský myslitel“ mluví sám za sebe i za svého „anonymního“ tvůrce. A v této anonymitě je výraz jeho originality a celonárodního významu.

„Angolský myslitel“ pro mě nepředstavuje jen jedince, nýbrž celou zemi. On mluví za nás všechny. Není jen výtvorem lidských rukou. Je také a především objemem lidské duše. A jako takový je nenapodobitelný a neopakovatelný. Jeho autor nevyhotovil nějaké umělecké dílo, nýbrž znázornil člověka i s jeho duší, znázornil Angolana, k němuž patří typická lidská vlastnost. Tou vlastností je myslět. Jinými slovy, autor znázornil sebe, zastihl se sedícího a myslícího.

Tudíž mluvit o „angolském mysliteli“, je mluvit také o vynálezci tohoto neocenitelného díla, o mém spoluobčanovi, ale mluvím také o sobě, stejně jako o každém Angolanovi. On je jeden z nás. Pro mě je anonymní jako jeho vynálezce a jako milióny dalších angolských občanů. Je anonymní, protože název „Pensador angolano“ není jméno, nýbrž jeden z výrazů jeho podstaty. On je naší podstatou. Je vším, co jsme. Když se na něho díváme, vidíme sebe. Litujeme ho, protože je hubený. Je jakoby bez síly a jakoby lenoší, ale ve skutečnosti je v aktivitě. Umírá, ale nikdy neskoná. Nesedí nedobrovolně, ale

pevně s rukama dobrovolně položenýma na hlavu. Lituje něčeho? Snad ano. Vypadá ospale, přesto nespí, intenzivně myslí. Nevšímá si nás, ale ví o nás a myslí na nás. Nakonec vyvolává otázku, o čem asi uvažuje. Chceme-li vědět více o něm a o tom, o čem asi přemýšlí, musíme se aspoň načas odpoutat od jeho fyzické podoby a nahlédnout do jeho snad zraněné, ale nehubené duše. Tělo má naopak hubené, ale nezraněné. Nespí, jen medituje – hluboce a intenzivně. Zve nás k tomu samému. Myslí na to samé co my, nebo myslíme na to samé, co on? Můžeme nahlédnout do jeho mysli a popsat ji s jistotou? Nebo budeme raději spekulovat? Jakkoliv to uděláme, nebudeme ho stíhat, protože on na rozdíl od nás je trvale myslící. Na jeho poctivost jsme líní a na jeho trpělivost jsme příliš neklidní a uspěchaní. Říkám, že on je naší podstatou, ale my ho nedokážeme napodobit vcelku. Konec konců on supluje každého z nás, což žádný jiný Angolan nedokáže. Na vnější stránce zadní obálky knihy Africká filozofie mezi lékaři a filozofy od paní doktorky Aleny Novákové čteme, *„že proti bolesti a smutku se lze bránit humorem a filozofií, která i v nejtěžších životních situacích člověka vybízí hledat smysl a moudrost.“* Přesně tohle dělá „angolský myslitel“, který zdobí obálku citované knihy. Navzdory své tíživé situaci, nepřestává s hledáním smyslu života. Je hluboce zamyšlený, hodnotí svou nelichotivou minulost, vyrovnává se s přítomností a s nadějí hledí do budoucna a nemíní se vzdát. Sází na svou moudrost a vynalézavost. (Kdo zná zmíněnou knihu paní Aleny Novákové a má ji přečtenou, znovu mu projde hlavou celý její obsah pouhým pohledem na obálku s vytrvalým „myslitelem“).

Co prochází hlavou nám Angolanům pohledem na našeho „myslitele“? Mám li mluvit za sebe, připomíná mi Angolský lid a jeho tragic-

kou minulost, která bude ještě dlouho doznívat, nadějnou přítomnost, která je mostem k perspektivní budoucnosti, pokud správně uchopíme dějinné příležitosti. „Angolského myslitele“ trápí neblahé historické události a nejistá současná situace, ale neztrácí naději a smysl pro humor. Sní o lepším zítřku.

„*Pensador angolano, angolský myslitel, je symbol kultury a umění Angoly. Je výrazem angolské vynalézavosti (moudrosti) a vytrvalosti a představuje národní jednotu angolského lidu*“. V této definici je na první pohled několik rozporů. Lze mluvit o moudrosti a národní jednotě v zemi, kde zuřila ničivá občanská válka? Existuje angolská kultura, když země je obývána lidmi rozdělenými do různých etnik s rozdílnými jazyky a rozmanitými zvyky? Moje stručná odpověď zní ANO. Odvolávám se k tomu, co jsem už řekl, a pokusím se k tomu něco dodat.

Angolský myslitel jako symbol kultury a umění Angoly

V Angole najdeme ledacos zpolitizovaného a ideologizovaného. Počínaje měnami a státními znaky. Ty vznikaly pod monopólní režii dosavadní vládní strany MPLA.¹ Navzdory tomu, že symboly jako např. *maçeta, červená barva* apod., které najdeme na angolské vlajce, mají téměř nezpochybnitelnou spjatost s angolskými dějinami, o jejich ideologizovaném užívání nemusí být pochyb. „Angolský myslitel“ nenašel mezi těmito symboly místo. Ne proto že by byl méně významný nebo dokonce méně známý. Není to také tím, že by byl podceňen nebo opomíjen vládou. Jde spíše o to, že si každý uvědomuje, že jde o symbol, který se nehodí k žádné ideologii a má ryze kulturně-antropologický význam. Ten by se snížil jeho užíváním vedle ideologizovaných symbolů a mohl by být sám ideologizovaný. Ovšem nyní, kdy v Angole probíhají široké diskuse o nové hymně, vlajce apod., si umím představit jisté užívání „angolského myslitele“ jako např. v měnách. Je obecně uznávaný a ceněný. Neztratil by svůj kulturní charakter a umělec-

¹ MPLA (Movimento Popular de Libertação de Angola – Lidové hnutí pro osvobození Angoly).

kou hodnotu a ani by se nestal ideologickým. Naopak by bojoval proti ideologii. Každý Angolan je na tento symbol hrdý, umí-li si ho vážít jako klasiku „našeho“ umění. Ačkoli víme, že jeho původ je Tchokwe (čti čokue), jeho celonárodní význam je zakódovaný v neutrálním a originálním názvu. Nemění na tom nic ani to, že tento název dostal od někoho, ať už od tvůrce nebo od někoho jiného. Vsadil bych se, že toto pojmenování nebylo určeno předem, ale po díle, jako výraz obdivu k tomu, co říká dílo samé. Myslím si, že jeho vynález není výsledkem konkurzu na vytvoření „angolského myslitele“. Šlo zřejmě o spontánní vynález – prostě o inspiraci. Proto může být a je vším, co může být každý Angolan. Má kus každého z nás. Nebo každý z nás má kus z něho. Není jen intelektuál ani aristokrat, není politik, není bohatý ani chudý. Je především Angolan se vším všudy, a hlavně prostý a myslící.

I přes neslučitelnost některých zvyků jednotlivých jazykových (spíše než etnických) skupin angolských obyvatel existuje angolská kultura bohatá o každou oblastní kulturu. Ve staré čítance 4. třídy angolské základní školy se nachází text s názvem „*Um só povo, uma só nação*“ (jeden lid, jeden národ), který srozumitelně a stručně popisuje to, proč Angola je jeden lid a jeden národ. Je to svým způsobem stručná definice našeho státu. Někomu se může právem zdát, že to má marxistický² podtext. To je pravda. Nejsme homogenní národ, jako to je ve většině evropských států. Nejsme všichni Mbundové, nebo Ovimbundové, nebo Bakongové atd. Připouštím, že angolský lid vytváří umělý národ kopírující umělé hranice angolského státu vytvořeného Portugalci. V tomto případě angolská etnika nejsou etniky ve vlastním smyslu slova, ale samostatné jazykové skupiny a každá ta skupina měla vlastní původ a vývoj. Mohla by tudíž vytvořit samostatný národ a státní útvar (viz původní království,

² V souvislosti s Angolou éry studené války nikdy nepoužívám termín *kommunistický*. Zastávám názor, že *kommunismus* je zralým stádiem uplatňování *marxisticko-leninské* vývojové politiky. Žádný africký stát toho nestihl dosáhnout. Podle tohoto názoru *marxismus* je prostředek (cesta), *kommunismus* je cíl.

která sídlila na území dnešní Angoly). Nicméně spojuje nás více než 5 století společných dějin, pokud jde o sdílený osud obyvatel tehdejších království zaniklých vinou portugalské okupace. Myslím si, že toto je dostatečné historické odůvodnění angolské státnosti a v této souvislosti i jednoty aspoň politické kultury. Zánik původních království sídlících na území dnešní Angoly má společnou příčinu – portugalskou dominaci. Naši předkové spolu trpěli pod portugalskou nadvládou, v níž se narodila i moje generace. Paradoxně „koloniální portugalština“ a boj proti portugalské nadvládě je kolébkou dnešní národní kultury³ posílené negativní hodnotou zvanou občanskou válkou, která – řečeno bez nadsázky – zasáhla každou angolskou rodinu. V důsledku toho máme jiná společná kulturní dědictví, k nimž patří i náš „myslitel“, který je zdařilou a jedinečnou metaforou historické reality angolského lidu.

Angolský myslitel jako výraz angolské moudrosti a vytrvalosti

Pod pojmem „moudrost“ rozumějme také „vynalézavost“. Je věřejným tajemstvím všech (nás) Angolanů, co všechno se odehrávalo, co všechno jsme dokázali dělat, abychom přežili v těžkých válečných podmínkách. Pokud šlo o praktiky v době míru a prosperity trestuhodné, za okolností občanské války to bylo řešení z nouze, které zmiřovalo její tragické následky. Neměli jsme moc na vybranou. Troufám si říct, že žádný Angolan nemá právo ukázat prstem na druhé a říct, že „vy jste to byli, já jsem v tom nešel.“ Z těch, kteří byli a jsou v armádě, a ti, kteří v ní nikdy nebyli, nikdo nemyslel na to, že by do ní šel dobrovolně, leda ze zoufalých důvodů, nebo že **dotyčný postrádá duchovní podstatu angolského myslitele a nepochopil, že „naše“ válka byla zbytečným ničením naší krásné země.** Byla nekonečná snaha jak se vojny vyhnout. Přes vší lásku k vlasti angolská válka jako občanská byla odpudivou bratrovraždou a nevyvolávala pravou hrdost. Je to opak moudrosti a vynalézavosti. Byl to dábelský vynález, který nás spíš ničil a zastavil ekonomický vývoj

země, která v době nezávislosti (1975) patřila k nejvyspělejší v Africe.⁴ Jsou-li aktéři této války a jejich nekompromisní ideologie viníky, vojáci (mládež a střední generace v nejproduktivnějším věku) byli jejich prvními obětmi. Za ničivou válku nikdo nemůže být hrdý s výjimkou bitev, které odvrátily invaze Jihoafrické republiky z doby apartheidu.⁵ Čím horší byla krize, tím vynalézavější byli lidé, aby ji překonali. Každý se musel starat o sebe, protože vláda a ozbrojená opozice byly zaneprázdňené především válkou. Do „kandongy“ (překupnictví) se pustil každý, kdo měl příležitost, i když každý téměř přesvědčivě pokřikoval s marxisty „abaixo candonga“ (pryč s překupnictvím). Válka a živobytí jsou asi dvě neznámější oblasti, které nás vedly k vynalézání různých způsobů přežití. Byli jsme vytrvalí a měli jsme silnou vůli. Jistě, mnozí to nepřežili, ale nikoli rezignovaně. Jsem si jist, že každý, pokud mohl, bojoval o holý život. Proto si myslím, že každý Angolan, který padl ať už ve válce nebo v jejich následcích, si zaslouží uznání jako velký bojovník a hrdina. My, kteří jsme přežili, jsme přežili i díky těm, kteří padli v různých bitvách válečných a životních. Tu válku, když ji už někdo vymyšlel, musel někdo vést do důsledného konce. Vedli jsme ji přímo i nepřímo všichni. A dokud trvala, žili jsme v naději, že zvítězíme („A luta continua a vitória é certa!“ – „Boj pokračuje, vítězství je jisté!“). Angolská občanská válka paradoxně má totožného vítěze a poraženého. Je jím Angolan sám, tedy každý Angolan. Kdo jiný? Jihoafričané a jejich apartheid, „Zairané“ a jejich kolaborace s „imperialisty“,⁶ Západ (v čele s USA) s Východem (v čele s SSSR) a jejich „chladnokrevná“ studená vál-

⁴ Srov. *Mesfin Gedlu: Subsaharská Afrika, str. 21. Ústav mezinárodních vztahů, Praha 1998.*

⁵ *Jihoafrická republika zaútočila na Angolu a Mozambik v 80. letech, protože se obávala rozšíření marxismu. Viz Léonore Morel a kol., L'ONU et les opérations de maintien de la paix, Angola (1988–1997), str. 16–19. Montchrestien, Paris 1997.*

⁶ *Učil jsem se již na základní škole (v Angole) o Zairu (nynějším Demokratickém Kongu), že byl jediným imperialistickým státem v Africe. Zair zaútočil na Angolu v roce 1975 v jasné snaze zabránit vyhlášení nezávislosti marxistic-*

³ *Srovnat Skalníkovu definici politické kultury: Afrika: dvojznačné jaro 1994, str. 113.*

ka? Ano, tihle všichni se účastnili angolské tragédie, ale s naším přispěním. Ovšem negativní dopad jsme pocítili my Angolané. Přesně podle jednoho angolského přísloví: „Na souboj dvou slonů nejvíce doplácí tráva.“ Rád uvěřím, že máme za sebou nejtragičtější část svých dějin a staneme se po těch zkušenostech alergickými na válku. „Angolský myslitel“ je pro mě symbolem této snad už uzavřené historické epochy a je také symbolem budoucnosti, nad kterou se zamýšlí. Mysleme s ním a vytvořme perspektivnější a veselejší dějiny u kulatého stolu bez zamýšlení na zbraně a kulky.

Někdo by se za takového přehnaně hubeného Angolana možná styděl. Osobně však jsem na něho hrdý. Hlásit se k takovému mysliteli je luxusní elegancí. A naopak stydět se za něj je debilním luxusem. Člověk je více tím, co je zevnitř, než tím, co je zvnějšku. Stydme se spíš za to, čím jsme známí navenek. Angola, to je občanská válka. Řekne každý, kdo to jméno slyší. A právě za tu ničivou válku se stydme, za to, že sotva jsme získali nezávislost, místo budování lepšího zítřku, jsme zamířili několika zbytečnými ovšem dlouhými kroky do minulosti. Myslím si však, že ani na tu ostudu není čas. Pojďme hledat onu zanechanou přítomnost, ano přítomnost. Budme realističtí a přiznejme se, že jsme pár roků pozadu za dnešním světem a budoucnost je pro nás ještě daleko. Nicméně naskytla se nebývalá příležitost k novému začátku. Už tři a půl roku žijeme v míru. A to je skutečnost pro nezávislou Angolu „jamaís vu“ (nevídaná). Boj za nezávislost, který se později změnil v občanskou válku, trval přesně jedenačtyřicet roků – od února (4.) 1961 do února 2002, kdy v jedné z mnoha zbytečných bitev byl smrtelně zasažen dr. Jonas Malheiro Savimbi.⁷ Ovšem ta poslední zbyteč-

kou stranou MPLA (viz poznámka 4). Po prudkých bojích u Luandy (hlavního města) s FAPLA (Forças Armadas Populares de Libertação de Angola – Ozbrojenou lidovou armádou pro osvobození Angoly) podporovanou již přítomnými kubánskými internacionály se Zaire stáhl.
⁷ Jonas Malheiro Savimbi je zakladatelem UNITA – União Nacional para a Independência Total de Angola (Národní svaz pro úplnou nezávislost Angoly). Před nezávislostí bojoval proti Portugalcům a po nezávislosti se stal jed-

nost je mimořádně významná.⁸ Přinesla mír, po němž toužil každý upřímný Angolan nezávisle na tom, jestli sympatizuje s MPLA nebo s UNITA. Teď je čas se připojit k dnešnímu světu a s ním se vydejme za novými horizonty, a to ve smyslu slov jiného angolského myslitele, jehož myšlenky a činy vyvolávají rozpaky: „*Esta é a hora de juntos marcharmos corajosamente para o mundo de todos os homens.*“⁹

Končím citátem z knihy Plótinos čili prostota pohledu od Pierra Hedota: „*Pravá funkce umění je ‚heuristická‘: v umění prostřednictvím díla objevujeme, ‚vynalézáme‘ výtvarný model, ideu, kterou se dílo snaží napodobit a jejímž je smyslová skutečnost pouhým obrazem. Opravdový portrét tedy vysílá pravé já: ‚tak, jak nakonec v něm samém proměňuje věčnost‘... Práce umělce může tedy být symbolem hledání opravdového já... Socha vytvářena z hmoty se postupně přizpůsobuje sochařově vizi; jsou-li však socha a sochař jedno a totéž, jsou-li jedna a táž duše, bude socha záhy jen samotnou vizí, krása už jen stavem naprosté jednoduchosti, čirého světla.*“¹⁰

Leonardo Teca evangelický duchovní

ním z protagonistů občanské války. Jeho velká a dobře vyzbrojená armáda byla příliš regulérní na to, aby se mluvilo o partyzánském boji.

⁸ Srov. Neto, A. A., báseň *Um aniversário (Narozeniny)*, *Sagrada esperança*, str. 77. U. E. A., Livraria Sá da Costa Editora, 1977.

⁹ Dovolují si přeložit rovnou vlastní výklad tohoto textu: „*Teď je čas se pustit společně a odvážně do budování lepšího světa všech lidí.*“ Autor těchto slov je básník, lékař, politik a první angolský prezident dr. António Agostinho Neto, který zemřel v Moskvě v roce 1979... Neto byl člověk, který myslil (vizionářsky) několik let dopředu, což může pro někoho znamenat, že jednal se značným zpožděním... V jeho slovech zde citovaných a v mnoha jiných jeho básních by se vyznali ti, kteří dnes hlásají GLOBALIZACI. Viz Neto, A. A., báseň *Saudação (pozdřav)* ze sbírky *Sagrada esperança*, str. 72. U. E. A., Livraria Sá da Costa Editora, 1977.

¹⁰ Pierre Hadot: *Plótinos čili prostota pohledu*, str. 10, OIKOYMENH, Praha 1993.

Poselství generálního tajemníka OSN k Mezinárodnímu dni solidarity s palestinským lidem

Palestinská otázka zůstává nevyřešena

Izraelský odchod z Pásmu Gazy a palestinský úspěch při udržení klidu během izraelského odsunu zvýšil naděje na obnovu politického procesu. Avšak následný vzestup násilí vážně ohrožuje spolupráci mezi oběma stranami, znovu se vracejí pocity frustrace a zklamání.

Poté, co byla před dvěma týdny uzavřena dohoda o otevření hraničního přechodu Rafáh a usnadnění pohybu mezi Pásmem Gazy a Západním břehem, objevuje se nová příležitost, jak efektivně spolupracovat a hmatatelně zlepšit život obyčejných lidí, zejména Palestinců, kteří nejvíce trpěli vážným ekonomickým úpadkem regionu i humanitárními problémy. Naléhavě vyzývám palestinské i izraelské představitele k užší spolupráci a k včasné a řádné implementaci dohody za pomoci zvláštního velvyslance diplomatické čtyřky (OSN, EU, USA a Rusko) Jamese Wolfensohna i této čtyřky jako celku. Aktivita obou stran doplní pokračující pomoc poskytovanou mezinárodními dárci za účelem zmírnění palestinského utrpení a podpory palestinské ekonomiky.

Palestinci i Izraelci půjdou brzy k volbám, jejichž výsledek bude hrát důležitou roli v budoucím mírovém procesu. Nadcházející volební souboj by neměl stranám zabránit v pokračujícím posilování vzájemné důvěry a naplňování závazků dohody ze Šarm el-Šejku. Má-li být otevření hraničního přechodu

odrazovým můstkem k pokroku v širší řadě otázek, je důležité, aby strany vnesly nové impulzy do plnění závazků podle Cestovní mapy, kterou přijali a která byla schválena Radou bezpečnosti. Palestinci potřebují být ujištěni, že budoucí životaschopnost Palestinského státu nebude narušována izraelským rozšiřováním osad a budováním bariér. Na druhé straně Izraelci potřebují být ujištěni, že jejich bezpečnost nebude trpět nedostatečným bojem proti terorismu z palestinské strany.

Proto znovu zdůrazňuji nedávnou výzvu Čtyřky k obnově souběžného plnění závazků plynoucích pro obě strany z Cestovní mapy, jež zahrnují jasně specifikované otázky bezpečnosti, tvorby palestinského institucionálního rámce, humanitárních problémů, občanské společnosti a židovských osad. Naplňování Cestovní mapy je způsob, jak se přiblížit dosažení společného cíle – suverénní a demokratické Palestiny, žijící v míru bok po boku Izraele. Co se mě týká, já zůstávám pevně odhodlán pokračovat v úsilí o úplné, spravedlivé a trvalé řešení palestinské otázky, založeném na rezolucích Rady bezpečnosti č. 242, 338, 1397, 1515 a na mírovém principu. Pracujeme všichni tvrdě, abychom pomohli palestinskému lidu k výkonu nezadatelných a nezczizitelných práv a k realizaci úsilí o život v míru a prosperitě v suverénním a nezávislém státu Palestina.

New York, 29. listopadu 2005

KULTURA

Arbore – společnost a kultura

Arbore tvoří nepatrnou součást etiopské populace; v roce 1996 činil její počet 3 840 osob. Obývají horské planiny jižně od soutoku řek Sagan a Limo, severně od jezera Čew Bahir v jihozápadní Etiopii. Přestože materiály ke studiu jejich kultury a jazyka jsou spíše sporadické, máme přeci jen k dispozici několik seriózních studií, které nás s nimi seznamují. V minulosti se lidem Arbore – zejména z hlediska etnografie – zabýval hlavně Marcello Ricci. V současnosti jejich kulturu a každodenní život prozkoumala Anni Peller či Wolde Gossa Tadesse a jazykem se zabýval uznávaný lingvista Richard Hayward. Zatímco kultura a jazyk lidu Arbore jsou zmapovány poměrně dobře, v případě dějin tohoto etnika se musíme spokojit s více či méně sporadickými informacemi.

Arbore patří mezi etnika hovořící jazykem, který se řadí do podskupiny Omo-Tana, tvořící součást širší skupiny označované v literatuře jako Lowland East Cushitic, tedy východo-kúšitská jazyková skupina. V rámci jazyků podskupiny Omo-Tana nalezneme mj. jazyky dasaneč, bayso, rendille a řadu somálských dialektů. Nejbližším příbuzným jazyka arbore je jazyk dasaneč.

V současnosti se příslušníci Arbore věnují pastevectví a pěstování nejdůležitější plodiny, kterou je sorghum (*Sorghum vulgare*). Nejčastěji obchodují s etniky Konso a Borana. Dopravnými způsoby obživy jsou sezónní lov ryb a zvěře. Jejich hospodářství závisí zejména na periodických záplavách řeky Limo (známé také jako Dullay či Wayto). Sorghum sklízí dvakrát do roka, přičemž roční období dělí na období sucha (zvané *maar* neboli hlad) a deště (*guh* a *hegai*). Guh je nejdůležitějším obdobím dešťů a záplav a trvá od března do května. Společnost Arbore (sami sebe nazývají souhrnným názvem Hoor) tvoří čtyři vesnice na březích řeky Limo, jsou to Gandaraba a Kulama – obyvatelé těchto vesnic se nazývají Arbore – a Eegude a Murale – zdejší lidé se

označují jako Marle. Tato jména vycházejí z mytologie etnika Arbore. Murle a Arbore byli bratři, vyslaní Stvořitelem (*waqa*), kteří se usadili každý na jednom břehu řeky, odtud pak tamní obyvatelé odvozují svá jména. Jiné tradice odvozují původ Arbore od Borana. Klany jsou poměrně rovnoměrně rozloženy ve všech vesnicích, jsou umístěny v půlkruhu okolo centrálního místa každé vesnice – *nab*. Poloha na pravé straně je rezervována pro uznávané vůdce klanu. Vchod každého obydlí je nasměrován tam, odkud klan odvozuje svůj původ. I když je vyzdvižována politická a ekonomická autonomie jednotlivých vesnic, uchovávají si všichni Arbore smysl pro jednotu. Manželství jsou exogamní, přičemž jsou uzavírána s ohledem k ostatním klanům v rámci Arbore. Byť někdy dochází k uzavírání sňatků i se členy odlišných etnických skupin jako Maale nebo Samburu, tak s Hamar nebo Tsamay jsou přísně zakázané.

Charakteristickou součástí života etnika Arbore je systém věkových tříd, který je obvyklý u kúšitských i nilotských etnik daného regionu. Každá věková skupina (*herr*) přichází k moci po iniciaci konané jednou za 40 let při rituálech zvaných *ner* a *čirnan*. Každá generační třída se skládá ze čtyř věkových tříd (*čim*), skupina mladíků, kteří čekají na vstup do věkové třídy, se nazývá *morqo*. Dívky v období věku mezi 2. a 3. rokem života vstupují do fáze *haratē*, v jehož průběhu jsou zapojovány do pracovních činností. Přechodovým rituálem je ženská obřizka, ke které zpravidla dochází v rozmezí věku 13 až 25 let. Věkový rozdíl v rámci jedné věkové třídy činí maximálně devět let. Politickou hlavou Arbore je *kyrnat*, jeho náboženským protějškem je *qawot*. Tradičním rituálem je procházení branou pod dozorem *qawota*, kdy Arbore i jejich sousedé při procházení darují např. med, kávu, tabák apod., aby se jim dostalo požehnání pro dobrou úrodu nebo aby zapršelo či aby se dařilo v boji proti nepříteli.

Základním pokrmem Arbore je *robbu*, tak nazývají svoji kaši, která tvoří každodenní stravu jejich obyvatel. Z mouky a vody se připravuje nízký chléb, který se někdy namáčí ve studené, husté omáčce. Arbore se specializují na pěstování čtyř druhů sorgha – emado, losuro, akado a gabado. Rozlišují se podle barvy, chuti a velikosti. Nejvíce oblíbeným je bílé a sladké emado.

Materiální kultura Arbore je poměrně bohatá a zahrnuje řadu zbraní, nástrojů, nádob a šperků. Typickými zbraněmi jsou oštěp, železná sekyra, méně častým je kyj či palice. Drtivá většina příslušníků Arbore nosí nějaký náhrdelník z barevných perliček nebo žirafí žíně. Stejně obvyklé jsou náramky, nejčastěji z kovových materiálů – železa, mědi nebo mosazi. Mosazné a cínové náušnice nosí spíše ženy než muži. Naopak mužskou záležitostí je používání podhlavníků vytvořených ze dřeva, existuje také celá řada různých stoliček, ať již na třech či čtyřech nožičkách. Způsob života Arbore vyžaduje také velké množství různých nádob, ať již z kůže, dřeva, tykve či nádoby upletené z provazů a další. Na přípravu pokrmů používají ženy Arbore jakési velké dřevěné lžice či spíše vářečky, dlouhé zpravidla patnáct cm. Z tykve

se naopak vyrábí naběračka na vodu. Ze dřeva se vyrábějí talíře, šálky, žlaby. Častým doplňkem, rozšířeným zvláště mezi příslušníky Borana, ale i Arbore, je brašna na tabák a brašna na sůl, které se vyrábějí z kůže.

Právě s Borana sdílí Arbore i mezikmenové přátelství založené na úzké spolupráci a duchu bratrství. Tomu napomáhají (jak již bylo řečeno) i některé tradice odvozující původ Arbore od Borana. Mezi oběma etniky dochází také k častým sňatkům, čímž se pocit vzájemného spojení zvyšuje. Většina Arbore navíc ovládá jazyk oromo, místní lingua franca. Vzájemný obchod mezi Arbore a Borana probíhá tak, že příslušníci Borana dodávají sůl, tabák, dobytek a samopaly Kalašnikov, zatímco Arbore poskytují obilí – hlavně sorghum, ovce a kozy. Tento mezikmenový obchod se odehrává v rámci sítí partnerských vztahů mezi členy jednotlivých etnik. V takovémto vztahu poskytují zboží muž z řad Arbore či Borana svému *jala* (v oromštině i arbore „přítel“) na recipročním základě. Přátelství je doloženo i tím, že když je na území Arbore nedostatek pastvin, poskytne svá stáda pastevce svému *jala* z řad Borana, který se o ně postará do té doby, než se opět pastviny v zemi

Arbore nezazelenají. Naopak, Borana mnohdy zakládají své hospodářství na území Arbore, poté co jim místní *murra* (hodnostář mající na starosti půdu) přidělil kus půdy.

Vztahy mezi Arbore a Borana nejsou vždy idylické, a to navzdory výše zmíněným aspektům. Během italské okupace Etiopie (1936–1941) využívali Borana příležitosti a přepadávali území Arbore. Ti si stěžovali u příslušných italských úřadů a viníci byli potrestáni, byť se Arbore nedočkali náhrady škod. Po těchto událostech nastalo několik desítek let míru, až roku 1991 došlo k sérii vzájemných útoků a protiútoků mezi Borana a Arbore, Borana a Konso, Borana a Tsamai a Konso a Tsamai. Mírové rozhovory následovaly v březnu 1993, kdy se rady starších Borana, Hamar, Arbore, Tsamai, Konso, Dasaneč, Bume, Mursi a Bodi dohodly na mírovém plánu.

Vztahy Arbore s etnikem Tsamai jsou založeny na vzájemné spolupráci, Arbore mohou vést svá stáda na území Tsamai a naopak. Obě skupiny navíc sdílejí společnou kulturní a rituální jednotu. Dle tradic Arbore byli qawoti obou skupin – Asadaama a Asasso – bratři, kteří přišli do Arbore přes zemi Konso. Zatímco Asasso zůstal na území Tsamai, Asadaama pokračoval až do dnešní země Arbore. Asasso si vzal za svoji druhou ženu Tsamai, ale po rodinných problémech byl nucen odejít za svým bratrem. Tsamaiové se ocitli bez qawo-

ta, byli rozzlobeni a snažili se přesvědčit Asadaamu, aby svého bratra propustil zpět k Tsamaiům. Asadaama navrhl, že Asasso může vykonávat svou funkci i mezi Arbore, což se přítomným Tsamaiům nelíbilo. Určili pak jako svého qawota Asassova potomka. Všechny jeho děti ale zemřely, což Tsamaiové přičítali kletbě, kterou na ně uvalil Asasso. Vrátili se za ním k Arbore a prosili jej o zrušení kletby. Asasso tedy navrhl, že bude opět jejich qawot, ale zůstane mezi Arbore. Tentokrát již Tsamaiové souhlasili.

Stejně tak přátelské vztahy panují mezi Arbore a Hamar, byť v období mezi 40. a 70. lety došlo k sérii vzájemných útoků. Mírové vztahy panovaly většinou i mezi Arbore a Dasaneč. Arbore mnohdy putují na území Dasaneč navštívit své *jala*, vracejí se vždy s dary v podobě obilí, dobytka a oslů.

Život Arbore je úzce spjat s jejich sousedy. Tyto vzájemné vztahy jsou důležité pro udržení vlastní identity, pro rozvoj obchodu i mírových aktivit, které jsou doloženy vzájemnými sňatky a poskytováním půdy pro pastvu svých sousedů. Arbore také hrají důležitou roli díky své centrální poloze mezi konkurujícími si skupinami.

Jan Záhořík
Společnost přátel Afriky

(foto: Anni Peller. www.arbore.de)

40 let naší popularizace africké moderny

Je sice pravda, že už v roce 1961 byla v Náprstkově muzeu výstava nekultovních žánrových svérázných temper spontánní malířské skupiny z brazavillského Poto-Poto, s níž nás pak seznámila ve své knize Věra Štovíčková-Heroldová – ale první africká výstava, kdy bylo „moderní“ umění přímo v názvu expozice, překvapila zájemce o současnou mimoevropskou kulturu u Náprstků v roce 1965. Tehdy tam návštěvníci viděli téměř „mokré“ grafiky ošogboských čerstvě obje-

vených talentů, např. Twinse Seven-Seven. Akademicky školený Uche Okeke byl zastoupen na Betlémském náměstí v širší expozici afrického moderního umění v roce 1972 z deponovaných sbírek německého badatele Ulli Beiera, z níž bylo možno čerpat i ukázky afrického reklamního „naivního“ umění. Katalogy připravil E. Herold. Geniální soudobé dřevorezby Makondů, o nichž se ve své knížce roze-psala N. Rasmussenová, udivovaly na výstavě Ebenové sny. Nelze tu vyjmenovat

všechny další naše expozice nové africké výtvarné tvorby a tak zmíníme alespoň ještě výstavu reprodukcí prací čelného afrického akademického grafika Bruce Onobrakpeyi, kterou s mým scénářem realizoval J. Kandert v 80. letech. Naše Národní galerie zařadila africkou modernu ze Seippelovy kolekce do Biennále 2005.

Už v roce 1983 vyšla objemná, bohatě ilustrovaná kniha V. Klímy, V. Kubicy a A. Wokouna *Safari za novou africkou kulturou*. Její šonskou kapitolu „Oživlé skály“ rozvinula v edici Nového Orientu nedávná knížka o moderním zimbabwském sochařství, kterou uspořádali O. Hulec, C. Winter-Irvingová, J. Olša, Jr. aj. Mezi autory je J. Jiroušková, která mj. také pěstuje africké výtvarné povědomí ve výtvarných workshopech pro naši mládež a publikovala africkou módu. Od r. 1972 otiskl Nový Orient 25 mých esejů o moderním výtvarnictví subsaharské Afriky,

jejichž podklady poskytli nejen afričtí umělci, výtvarně zainteresované africké univerzity, africké ambasády, Iwalewa-Haus v Bayreuthu, ústřední knihovny, především Náprstkova muzea a Orientálního ústavu, ale i řada našich velvyslanců v černé Africe. Bratislavské BIB pozvalo na naše doporučení děkana nsucké fakulty umění do poroty té významné konfrontace ilustrací. Bezpočet přednášek našich afrikanistů informovalo naši širší kulturní veřejnost o tamní nové kultuře. Nemálo z nich se uskutečnilo ve spolupráci se Společností přátel Afriky podobně jako velkolepé multi-kulturní akce včetně dvou sborníků o rozkošatělé kultuře dynamické Nigérie, které v 90. letech zorganizoval prof. Libický. Od té doby se předmět „Moderní africké umění“ přednášel také na Filozofické fakultě UK.

Alois Wokoun
Společnost přátel Afriky

Slza na hrobě arabisty Hajského

Vážený pane Hajský,
arabisto, drahý zesnulý kamaráde.

Tvůj odchod z našeho života zanechal dlouhotrvající bolest v mém srdci, proč ne, vždyť jsi odešel dříve, než jsem se s Tebou setkal, abych Ti vyjádřil své vřelé díky a ocenění, a také, abych Ti vyřídil velké poděkování a hrdost jemenské literatury a kultury na Tvoji výjimečnou knihu, ve které jsi mě představil čtenářům českého jazyka jako básníka ze země královny Bilkis, královny z jemenské Sáby.

Chápu a omlouvám Tě. Vždyť smrt je osudem každého z nás. Přichází nezvaná a bez žádného ohlášení. Není pro ni důležitý ani čas, ani místo. Nechť Bůh Tě pochválí.

Tvůj odchod je pro nás velkou ztrátou, a pro arabskou kulturu též. Tvůj odchod,

jako odchod velkého, významného a věrného arabisty, který představil čtenářům českého jazyka tak velkého básníka, kterým je Jawahiri, velkého libyjského literáta Ibráhíma al-Kawního a Nizára Kabbáního, zanechal velké a prázdné místo, které se jen těžko zacelí.

Český jazyk těžko najde někoho tak velkého, kdo vzklene mosty mezi českou a arabskou kulturou, tak pevně, jako jsi to dokázal Ty.

Odtud, z města Sanaa, z jednotného Jemenu, posílám Tvé dobré duši nejkrásnější pozdravy a nejjemnější city.

Tvůj věrný přítel
Mohammad al-Sharafi
Sanaa 20. 7. 2005

Ohlédnutí za výstavou arabských knih a rukopisů v Národní knihovně ČR

V září skončila výstava knih v Národní knihovně, která vytvořila dobrý základ pro vzájemnou spolupráci při každoročním organizování expozic, seznamujících naši veřejnost s kulturními vztahy mezi Českou republikou a zeměmi arabského světa.

Výstavu pořádala Společnost česko-arabská ve spolupráci s Národní knihovnou ČR, zastupitelskými úřady arabských zemí v ČR, nakladatelstvím Dar Ibn Rushd, Centrem Jawahiri, Arabským kulturním fórem a dalšími sdruženími a přáteli v rámci Arabských kulturních dnů v České republice. Cíl expozice, kterým bylo otevřít veřejnosti možnost nahlédnout do arabského světa, nejen literárního, a prostřednictvím fondů Národní knihovny ČR sledovat česko-arabské kulturní kontakty v běhu času, se podařil.

Výstava o vzájemném setkávání dvou zdánlivě vzdálených světů procházejících neustálou proměnou, pod názvem *Výstava arabských knih a rukopisů ze sbírek Národní knihovny*, s podtitulem *Setkání dvou světů – dialog kultur*, vzbudila zaslouženou pozornost. Navštívily ji stovky zájemců, kteří se o jejím konání dověděli díky naší propagační kampani ve sdělovacích prostředcích. Rozhovor o expozici uvádějící návštěvníky do problematiky pro mnohé neznámé odvysílala Česká televize na svém zpravodajském kanálu 24 hodin i Český rozhlas 3 – Vltava, o výstavě informoval tisk i odborné časopisy, např. National Geographic.

Jelikož arabský svět, arabský jazyk i arabská literatura představují otevřený a trvale se rozvíjející organismus, který je v naší zemi ale obvykle vnímán pouze jako monolit, pomohla expozice návštěvníkům rozšířit jejich pohled na historii a různorodost arabského světa, na vývoj arabského jazyka, písma a literatury. Hosté v pamětní knize ocenili, že se díky

vystaveným knihám seznámili nejen s historií arabského písemnictví, ale především s bohatostí sbírky arabských rukopisů, o kterou Národní knihovna ČR pečuje. Ocenili zejména skutečnost, že tato sbírka byla digitalizována v rámci programu UNESCO *Paměť světa* v roce 1998, a že je tak zpřístupněna široké české i mezinárodní veřejnosti.

Pro mnohé bylo překvapující, jak sbírky Národní knihovny ČR odrážejí dynamiku dialogu kultur, vzájemného poznávání a ovlivňování, které probíhá již po dlouhá staletí. Jak středověká arabská literatura a především věda nacházely v českých zemích úrodnou půdu. Jejich odkaz nalezneme v řadě českých spisů a děl, například Jana Husa, kde by je málokdo očekával. Hosté se seznámili rovněž s odkazem českých cestovatelů, kteří se o země arabského světa vždy velice zajímali a své poznatky systematicky zaznamenávali, a tak ve svých dílech položili základ, na který navázala česká orientalistická a arabistická studia.

Výstava v Národní knihovně byla pro všechny, kdo ji navštívili, podnětem k zájmu o historii česko-arabských kulturních vztahů, které se dynamicky rozvíjejí ku prospěchu všech stran. Byla rovněž dokladem péče Národní knihovny České republiky o kulturní dědictví. Krátce před ukončením výstavy Národní knihovna převzala v hlavním městě Jižní Koreje Soulu právě za tuto péči cenu UNESCO. Proto, při slavnostním uzavírání výstavy, jsem jménem svým, jménem Společnosti a jistě i jménem všech návštěvníků výstavy k tomuto ocenění blahopřál a poděkoval ing. Adolfu Knollovi, zástupci ředitele NK ČR a řediteli odd. vědy, výzkumu a mezinárodních vztahů, a dr. Charifu Bahbouhovi, kteří k tomuto úspěchu přispěli. Oba věnovali několik let práce digitalizaci arabských ruko-

pisů a oba přispěli i k přípravě a úspěchu uzavírané expozice.

Konečkonců každá výstava je týmové dílo, a proto bylo třeba poděkovat též Mgr. Nadě Obadalové, autorce myšlenky výstavu uspořádat, paní Evě Štanské – ředitelce úseku komunikací NK, a celému oddělení výstav, vedenému Mgr. Zuzanou Hochmanovou, za vynikající práci, nakladatelství Babylon, které o všech akcích Arabských kulturních dnů informovalo arabské čtenáře, Centru Jawahiri,

Arabskému kulturnímu fóru a v neposlední řadě velvyslanectvím arabských zemí; díky patří zejména velvyslanectvím Egypta, za dar pro expozici, a Palestiny, za zapůjčení exponátů.

Výstava skončila, ale víme, že nebyla poslední, že spolupráce s Národní knihovnou České republiky bude i nadále pokračovat.

Miroslav Houska
organizátor výstavy a autor jejího scénáře

75. výročí mladíka Vladimíra Pechara

Vladimíra Pechara není třeba členům našich Společností představovat. Známe jej především jako autora řady výstav, které jsme společně pro českou veřejnost připravili, a jako autora grafické úpravy titulní strany Bulletinu, který máte právě v ruce.

Narodil se roku 1931 v Příbrami, a tam se také začal brzy věnovat výtvarnému umění a hudbě. Po absolvování SOŠV v roce 1964 u profesorů J. Kaisera, J. Mahelky, M. Uchytilové-Kučové se vydal na dráhu profesionálního výtvarníka. Výtvarné umění jej zavedlo na studijní cesty do řady míst, do Egypta, Itálie, Řecka, Turecka, Francie, Kanady. Svou tvorbu představil na samostatných i společných výstavách nejen u nás, ale též v Polsku, Itálii, Německu, Francii, USA a Belgii.

Ve své tvorbě se věnuje především portrétní malbě, ať již ve specifické technice vysoké olejové strukturáže, nebo v různých grafických technikách. Portrétní kresba vedla Vladimíra Pechara k úvahám o historii lidstva a zrodu kultur, a v tomto směru jej velice inspiroval starověký Egypt. Léta studia a čtyři návštěvy této pozoru-

hodné země daly vzniknout padesáti obrazům vytvořených technikou strukturáže, která je do jisté míry jeho objevem. Tváře významných představitelů země na Nilu reprezentují celou jeho dlouhou historii, od prvního sjednotitele Egypta, až po vládce již zmírající říše.

Vedle práce na tomto, nám tolik důvěrně známém tématu, rozpracoval motivy historie, mytologie a symboliky v rozsáhlém cyklu šedesáti portrétů postav Shakespeareových dram v grafice, zčásti v oleji a tempeře. Od roku 1985 se systematicky věnuje studiu rané historie naší země, na jeho základě vytvořil galerii 40 mytických i historických postav, od praotce Čecha po Jiřího z Poděbrad. Základem jeho náročné a odpovědné tvorby je schopnost neustále hledat a na své cestě za poznáním zobrazovaného spolupracovat s odborníky mnoha oborů.

U příležitosti životního jubilea přejeme Vladimíru Pecharovi mnoho zdraví a úspěchů v životě i tvorbě.

členové předsednictva SČA a SPA

INFORMACE A ZAJÍMAVOSTI

Afrika od dob Holubových po dnešek

Z konference 2005

Africký kontinent má nejen svoji geologickou minulost, ale především prošel významným obdobím objevování a poznávání. K průzkumu, zmapování, popsání a vědeckému vyhodnocení jednotlivých částí Afriky přispěly během několika století tisíce odvážných a inteligentních lidí. Jde o cestovatele, profesionály, ale i ty, kteří spojili své další činnosti, např. obchodování, s přispěním k poznání a průzkumu území různých částí afrického světadílu. Mezi nimi nalezneme řadu jmen – anglických, německých španělských, portugalských, polských i českých aj. K nestorům poznávání a přibližování Afriky v českých zemích patří lékař a rodák z Holic v Čechách (nedaleko Pardubic) MUDr. Emil Holub. Muž, který si kladl velké objevitelské cíle, a přestože nedošlo k jejich naplnění, výrazně přispěl k obohacení údajů a informací o Africe v druhé polovině 19. století v Evropě. Svými cestopisy, sbírkami a přednáškami obohatil poznatky o jižní části černého kontinentu. Získané poznatky mají značný význam pro vědu i v současnosti. A proto je zcela pochopitelné, že v rodném městě cestovatele Holuba se již tradičně pořádají konference a symposia věnovaná Africe minulosti i přítomnosti, ale i samotnému E. Holubovi.

Již tradičně se uskutečnila konference *Afrika od dob Holubových po dnešek* v příjemném prostředí, v Kulturním domě města Holic, a to v den Holubových narozenin – 7. 10. 2005. Historii podobných akcí, věnovaných dr. Emilu Holubovi v jeho rodišti, připomenul Mgr. Pavel Hladík, místostarosta města Holice. Jeden ze zakladatelů pořádání konferencí s tématem Holub a Afrika. Vzpomenul též na významnou osobnost afrického cestovatele

Mikše Pařízka, který patřil k velkým příznivcům E. Holuba, a zavedl v rámci těchto aktivit v Holicích zvyk – úderem Holubovy hole špacírky, kterou daroval pořadatelům Holubovských symposií a konferencí, zahájit jednání a vzpomenout těch, z řad organizátorů, kteří již nejsou mezi námi. Mgr. Hladík se též zmínil o symposiích věnovaných osobnosti dr. Alberta Schweitzera. Přestože současné konference jsou již jen jednodenní, měla tato akce i letos zajímavou a možno říci pestrou náplň.

Po oficiálním zahájení, viz proslav Mgr. Pavla Hladíka, promluvil starosta Holic – Mgr. Ladislav Effenberger. Zhodnotil nejen přínos samotného E. Holuba, ale i Památník dr. Emila Holuba, součást KD Holice, jeho současnost, význam, ale i nutnou potřebu budoucnosti hledat cestu k modernímu pojetí, především uspořádání afrických sbírek muzea v Holicích. Konferenci uspořádal KD Holice, Památník dr. Emila Holuba (ve spolupráci se Společností přátel Afriky a Orientálním ústavem ČAV, Praha). Polovina příspěvků byla věnována samotnému cestovateli, jeho aktivitám i přínosu pro poznání Afriky. Druhá část přibližovala historickou, přírodovědnou, politickou i aktuální situaci v jednotlivých částech Afriky, např. Zimbabwe, Nigérii, Mozambiku a území subsaharské Afriky.

Konference se zúčastnili nejen zájemci o africkou historii, přírodu, dění a aktuální situaci, ale i studenti místního gymnázia, které nese Holubovo jméno.

Připomenutí života a díla E. Holuba

Zkušený afrikanista dr. Otakar Hulec, CSc. přiblížil současnost v afrických státech jižní

a střední Afriky – Zimbabwe a Zambii. Autor příspěvku zavzpomínal na svoji první návštěvu tohoto územního celku v r. 1967 a také i loňskou cestu do této části Afriky. Připomenul, jak vznikl anglický překlad druhého dílu Holubových afrických cestopisů: „Z Kapského Města do země Mašukulumbů. Můj druhý pobyt v jižní Africe“, na kterém se podílel. Díky aktivitě několika lidí a především skutečnosti, že ředitelem muzea v Livingstone byl český emigrant dr. Holý, se podařilo vydat původní Holubův text v angličtině (sponzorováno z USA, překlad Christian John). Současnost Zambie a Zimbabwe je spojena s mnoha změnami, přesto se daří propagovat E. Holuba na území států, které kdysi navštívil. Dr. Hulec zdůraznil zejména přínos velvyslance dr. Jaroslava Olši, Jr., který se snaží systematicky přiblížit cestovatele Emila Holuba tamním obyvatelům a také zaměřit pozornost předních politiků na jeho osobu a dílo. Na přelomu let 2004/2005 byla úspěšně realizována výstava věnovaná E. Holubovi, v září 2005 pak byla odhalena pamětní busta v Livingstonu (Zambie) nedaleko tamního etnografického muzea. Obě události se setkaly se značnou odezvou veřejnosti a konaly se za přítomnosti politických i společenských špiček. (Nelze opomenout i podíl a finanční příspěvek rakouského velvyslance dr. Brunnera na výše zmíněných aktivitách v Zimbabwe a Zambii týkajících se cestovatele E. Holuba.)

Prof. dr. Armand Dechateau, známý rakouský afrikanista, dlouholetý pracovník Museum der Völkerkunde in Wien a také příznivec E. Holuba, vystoupil s rozsáhlým hodnocením a analýzou Holubových afrických pobytů, jeho přínosu k poznání a etnografickému zmapování této části Afriky. V textu „Holub: Zwischen Forschergeit und Kolonialem Zweck“ (Holub: Mezi duchem badatele a cílem kolonizace) autor zvýraznil především Holubovy cesty, jednání s domorodci, ale i názory, které zcela jednoznačně vycházely z tehdejšího pojetí kolonizace afrických území a tamních kmenů evropskými státy. Holub, přestože si po celé cestovatelské údobí ponechával samostatnost a nechtěl se podvolovat nadřazené autoritě, chápal africké domorodce jako subjekty,

kteří je potřeba vychovat a přiblížit evropské civilizaci a jejím hlediskům i cílům. Holub se ztotožnil s pojmem kolonizačního postupu a propagoval nutnost přibližovat Afričany úrovní života v Evropě.

Také další ze zahraničních přednášejících, dr. Herbert Schifter z Vídně, věnoval své přednáškové téma E. Holubovi, ale s přihlednutím ke specializaci cestovatele na jihoafrické ptactvo.

V příspěvku „Dr. E. Holub und seine Vegetationssammlungen“ (Dr. Emil Holub a jeho sbírka ptáků) uváděl příklady z jihoafrického ptactva, které Holub ve spolupráci s dr. Augustem von Pelzeln popsal (viz knihu Beiträge zur Ornithologie Südafrika, Wien 1882).

Jistě zajímavým doplněním přednášky se staly fotografie sbírkových položek pocházejících z Holubových sběrů, které se nacházejí na různých místech Německa, např. v Berlíně, Roztoku a Drážďanech, ale i ve Francii, kam byly později převezeny z Berlína (např. do Paříže), a také autentické fotografie dr. Schiftera z výpravy do Holubem navštívených míst Afriky.

„Přínos Emila Holuba k poznávání Afriky, hodnocení jeho současníky“ – pod tímto názvem zazněl příspěvek dr. Vincence Streita. Cílem vystoupení bylo ukázat, že Emil Holub se již během svého života stal středem pozornosti nejen laické veřejnosti, a to zejména prostřednictvím svých přednášek o Africe, ale i svými cestopisy a především dvěma slavnými africkými výstavami – r. 1891 ve Vídni a roku 1892 v Praze. Kladné, až obdivné hodnocení přínosu k poznání především území jihu Afriky po stránce přírodovědné i etnografické bylo v době Holubova života lokalizováno do ciziny. Především ve Velké Británii a také na jejích afrických územích, např. prostřednictvím tamních muzeí a tisku; též ve Francii a Německu. Holubova díla, zvláště z přírodovědného hlediska, si cenil i světoznámý zoolog Charles Darwin, angličtí cestovatelé a představitelé vědeckých institucí, včetně univerzit. Holub se stal též členem řady vědeckých evropských společností. V době po druhém africkém pobytu přispělo k zvýraznění Holubova poznání a příznivého hodnocení i jeho přednáškového turné po USA, kde nav-

šťvil Washington, New York, Chicago, Omaha, Milwokee aj. a navázal bohatou škálu kontaktů s významnými vědci a odborníky. Také se mu dostala podpora z hlediska připravované třetí africké expedice – viz Smithsonian Institution ve Washingtonu. Psaly o něm různé vědecké časopisy a také přispíval do odborného tisku. Holub však nenašel podobnou širší odezvu ve vědeckých kruzích v Čechách, i když měl jistě i své příznivce, např. prof. B. Baušeho, J. V. Želízka či Vojtu Náprstka. Přesto vzbudil u veřejnosti zájem prostřednictvím svých četných přednášek, které otevíraly cestu k poznávání Afriky. Zmínil se i o současném zvýraznění osobnosti E. Holuba v Zimbabwe prostřednictvím zastupitelských úřadů ČR (dr. J. Olší, Jr. – velvyslanec a dr. Marie Imbrové). Závěrem bylo uvedeno několik příkladů o využívání Holubových cestopisů ve výstavní činnosti věnované Africe, např. ve Španělsku v r. 2002, případně vydání reedice německého překladu prvního Holubova cestopisu „Sieben Jahren in Süd Afrika“ v červenci r. 2005 v SRN.

I když někteří přednášející se nemohli na konferenci z různých důvodů dostavit, poslali své příspěvky pořadatelům. Dva z příspěvků byly přečteny pracovníky KD v Holicích (paní Jitkou Koudelkovou, vedoucí památníku dr. E. Holuba), a to Zdravice Ing. Tomislava Vašíčka žijícího ve Vídni, který vzpomenu na některé osobní souvislosti týkající se Emila Holuba. Především na činnost Kruhu přátel a rodáků města Holic, jehož aktivním členem byl jeho otec, a také se zmínil o osobním setkání s paní Růžnou Holubovou v r. 1947, při příležitosti návštěvy manželky E. Holuba v Holicích a Praze, v souvislosti s oslavami 100. výročí narození Emila Holuba.

První část konference věnované E. Holubovi uzavřel příspěvek Mgr. Vladimíra Rozhoňe „Co přivedlo Emila Holuba na cesty?“ (který interpretoval ředitel KD L. Kaplan). Jednalo se o podrobnou analýzu Holubova života, především dětství a mládí, a první důležité impulzy vedoucí k rozhodnutí stát se cestovatelem se zaměřením na jih Afriky. Vladimír Rozhoň vyslovil názor, že tímto impulzem bylo setkání s literaturou o Africe již v útlém dětství, později četba děl D. Livingstona

a vzor Holubova otce lékaře. I když autor do jisté míry polemizoval s názorem, že E. Holub byl formován a připravován na své budoucí africké cesty otcem, měl příspěvek rozhodně jak zajímavý námět, tak i přínosný informační náboj. (Vše nasvědčuje, že otec E. Holuba dr. František Holub měl rozhodující vliv na formování budoucího afrického cestovatele; viz mj. dochované archivní dokumenty – pozn. autora.)

Bližší Africe

Ve druhé části konference se objevila tématka věnovaná některým africkým zemím a jejich přírodě, případně politické situaci a současnému životu. Veterinář MVDr. Milan Jeřábek působil řadu let v Africe; vykonával veterinární praxi v Zimbabwe. Přiblížil především podmínky chovu dobytka v tamních oblastech, druhy onemocnění např. hovězího dobytka a podmínky práce veterináře. Vzhledem k nedostatku odborných pracovníků mu musela pomáhat při náročných operacích skotu manželka. Dr. Jeřábek též přiblížil méně známou oblast života domorodého obyvatelstva zambijského venkova. (Zmínil se i o vakcinaci skotu jako důležité prevenci této významné součásti afrického zemědělství). Mozambik, známá země Afriky, se stala předmětem a náplní informačně bohatého příspěvku PhDr. Petra Jelínka z Ústavu mezinárodních vztahů v Praze: „Dopad ozbrojeného konfliktu na státní správu v postkoloniálním Mozambiku“. Afriku netvoří jen území, příroda, obyvatelstvo, ale také tradice a z ní vycházející místní správa. Její charakter se formoval staletí a byl využíván i koloniální správou Portugalska, které kolonizovalo na dlouhou dobu tuto africkou oblast. Portugalci většinou ponechali základ původní správy jednotlivých částí Mozambiku, ale přizpůsobili ji svým zájmům. Jednalo se např. o nástupnické právo náčelníků a zachování tradiční autority těchto místních vládců. Po vypuknutí ozbrojeného odporu vůči Portugalské koloniální správě (FRELIMO) a nakonec i v době vítězství docházelo k určitým změnám týkajícím se státní správy jednotlivých částí tohoto území. Později se stal Mozambik místem, odkud

vycházely další bojové aktivity směřující proti Velké Británii na území Jižní a Severní Rhodesie – nyní samostatných států Zimbabwe a Zambie. Ozbrojený konflikt zcela paralyzoval státní správu na mozambickém venkově i v době, kdy docházelo k rozporům mezi opozicí a vládou. Historický i politický vývoj značně poznamenal strukturu i funkci původní podoby státní správy v Mozambiku.

Pozornost byla věnována rovněž Nigérii. Mezi severonigerijskými státy zaujímá významné místo republika Zamfara. O historii a životě obyvatel, především z kmene Hausů a obyvatelstvu žijícím na nigerijském venkově, jako chovatelé skotu – zebu, hovořil dr. Ivan Mrázek ze Společnosti přátel Afriky (Brno) ve svém příspěvku „Nigerijská Zamfara není jen šaría“. Ten prožil určitou dobu jako odborník v této části Nigérie a měl příležitost seznámit se především se životem zemědělců, chudého obyvatelstva venkova. Zaměřil se také na uplatňování tamního náboženského práva šaría a jeho dodržování v souvislosti s konzumací alkoholu, cizoložstvím apod. Výklad doplnily i působivé fotografie zachycující mj. přední osobnosti tamní společnosti, např. vládce – emíra nebo hlavního imáma, který byl zvolen radou tamních starších a ve volném čase vyučoval na zemědělské škole, kde působil i dr. Mrázek. Jistě přínosná byla rovněž malá výstavka doplňující autorův příspěvek – ukázky hmotné kultury této části Nigérie a také fotografie vesnic, obyvatel i zemědělství.

Obraz o minulosti a současnosti subsaharské Afriky předložila účastníkům dr. Hana Novotná, Ph.D. z Univerzity v Hradci Králové. Její zajímavý a fotografiemi doplněný příspěvek měl název „Minulost a přítomnost. Subsaharská Afrika prizmatem Západní kultury“.

Známý znalec hudby a její historie v Latinské Americe dr. Karel Lachout se zamyslel nad souvislostmi a africkými kořeny latinskoamerické kultury, a to prostřednictvím hudby. Příspěvek měl název „Hudební vklad Afriky pro vznik a vývoj kultury Latinské Ameriky“.

Slovo závěrem

Dr. Emil Holub otevřel mnohým Evropanům i obyvatelům tehdejšího Rakousko-Uherska cestu k poznání afrického světa, jeho geografického, přírodovědného i etnografického bohatství. Stal se tak, moderně řečeno, aktivním nositelem informací o Africe pro své současníky, a to od sedmdesátých letech 19. století až do své smrti v roce 1902. Jeho odkaz není pouze historicko-archivní, ale v mnohém je stále živý a použitelný, jak o tom svědčí i aktivity našich diplomatů v jižní Africe na území států Zambie a Zimbabwe, které Holub během svých afrických pobytů procestoval. Dr. Holub je poznáván nyní nejen v Evropě, ale i samotnými Afričany. Konference „Afrika od dob Holubových po dnešek“ jistě vhodně navázala na předchozí kulturní akce věnované odkazu a dílu dr. E. Holuba, ale i samotné Africe a přiblížila i některé aktuální otázky, případně problémy současné Afriky a jejích obyvatel.

Pořadatelé vytvořili vhodné a přátelské podmínky i prostředí a účastníci dostali příležitost vyslechnout zajímavé příspěvky. Konference potvrdila, že v Holicích má Emil Holub své příznivce a přátele. Těšme se proto již na další konferenci, která se zřejmě uskuteční v roce 2007, opět v Holicích.

Vincenc Streit
Společnost přátel Afriky

Konference Lusofonní Afrika 1975–2005

Na půdě pražského Náprstkova muzea se 2. listopadu 2005 pod záštitou Společnosti přátel Afriky, Česko-angolské kulturní organizace, Náprstkova muzea a Ústavu Blízkého východu a Afriky FF UK uskutečnila mezinárodní konference „Lusofonní Afrika 1975–2005.“ Jak název napovídá, konference se konala u příležitosti třicátého výročí nezávislosti Angoly, Kapverdských ostrovů, Mozambiku a Svatého Tomáše a Princova ostrova na Portugalsku (bývalá Portugalská Guinea získala nezávislost jako Guinea-Bissau již v roce 1973/1974). Čeští, portugalská a africká odborníci se však v rámci svých příspěvků nezaměřili pouze na problematiku dekolonizace bývalých afrických portugalských kolonií, ale i na širší okruh historických, politických, ekonomických, literárních, jazykových a kulturních otázek spjatých s africkými zeměmi s portugalsčinou jako oficiálním jazykem.

Na počátku historicko-politického bloku vystoupil přední český afrikanista prof. Luboš Kropáček s úvodním zamyslením nad významem dekolonizace lusofonní Afriky a nad vztahy mezi Československem/ČR a africkými lusofonními zeměmi. Historik doc. Jan Klíma se ve svém příspěvku zaměřil na otázku dekolonizace portugalské koloniální říše. Profesorka Lisabonské univerzity Isabel Castro Henriques ve své přednášce upozornila na odlišnost evropského a afrického chápání teritoriality, koncepci Angoly jako jasně definovaného území označila za evropský koloniální konstrukt. Profesor z luandské Katolické univerzity Augusto Caetano João se ve svém příspěvku soustředil na perspektivy uplatnění tzv. „nové ekonomiky“ v Angole. Doc. Vlastimil Fiala ve svém vystoupení analyzoval vývoj stranického systému v Mozambiku. Dr. Petr Jelínek se zaměřil na dopad ozbrojeného konfliktu v Mozambiku na tamní státní

správu. Příspěvek dr. Petra Zídka přiblížil historii vztahů mezi Československem a zeměmi lusofonní Afriky (včetně místních národně-osvobozeneckých hnutí); největší pozornost dr. Zídek věnoval vztahům s Guineou-Bissau. Mgr. Mário Augusto Caetano João ve svém vystoupení pojednal o ekonomice angolského zemědělství.

Blok přednášek zaměřených na otázky literární, jazykové a kulturní zahájila profesorka Lisabonské univerzity Ana Mafalda Leite s příspěvkem věnovaným průnikům orálních tradic do afrických literárních textů. Mgr. Aleš Knitl se následně zabýval politickou satirou v angolské literatuře. Prof. Josef Kanderl se ve svém příspěvku zaměřil na umělecké předměty pocházející z Guineje-Bissau, které se nacházejí ve sbírkách Náprstkova muzea. Evangelický duchovní Leonardo Teca pronesl úvahu na téma symbolu angolského myslitele. Mgr. Matyáš Pelant rozebral v Africe používané kreolštiny, jejichž základem byl portugalský jazyk. Mgr. Jana Jiroušková přiblížila masky pocházející z kulturního okruhu Chokwe.

Na přednášky navázala živá diskuse, koncert angolské hudby a ochutnávka angolských pokrmů. O tom, že v české společnosti existuje zájem o hlubší poznání lusofonní Afriky, svědčí účast více než stovky zástupců veřejnosti na konferenci. Zjevně tak existuje značný potenciál pro další posilování vztahů mezi ČR a zeměmi lusofonní Afriky, k němuž měla za cíl přispět i konference „Lusofonní Afrika 1975–2005.“

Z konference bude vydán sborník příspěvků, který si zájemci mohou objednat prostřednictvím Společnosti přátel Afriky nebo Česko-angolské kulturní organizace (info@ceskoangolska.cz).

Petr Jelínek
Ústav mezinárodních vztahů

K česko-africkým stykům

15 let existence Společnosti přátel Afriky

Rok 1960 byl nazván rokem Afriky. Po dlouholetých bojích za národní osvobození z koloniálního područí vstupovaly do mezinárodního života desítky nově zrozených států. Český a slovenský národ těmto spravedlivým zápasům poskytoval všemožnou podporu a patřil k těm, kdo novou tvář Afriky ve společenství svobodných zemí upřímně vítali. Byly navázány rozsáhlé diplomatické styky a na tradici podpory národně osvobozenckému boji navázaly stále se rozvíjející politické, obchodní, kulturní a sportovní styky. Africký člověk se s československými výrobky i odborníky setkával na každém kroku. Do Československa přijížděly za vzděláním stovky mladých lidí černé pleti, aby v naší zemi získaly tolik potřebné a dosud zanedbané vzdělání. Naši lidé se mohli s měnicí se tváří Afriky seznamovat stále častěji z místopisných filmů, výstav a kulturních a sportovních výměn. V tomto pozitivním vývoji byly i kritická období. To např. když byla v březnu 1983 zajata ve středě Angoly početná skupina našich odborníků, zavlčena do hlubokého zázemí angolské odbojové organizace UNITA a držena jako rukojmí. Ti byli propuštěni po dlouhém a obtížném vyjednávání.

Proces za úplnou politickou emancipaci pokračoval i po roce 1960. Teprve o dvacet let později byl v Severní Rhodesii odstraněn polofašistický režim bělošské nadvlády. O dalších deset let později byl po téměř 28 letech věznění a po trvajícím vlně mezinárodních protestů a solidarity propuštěn na svobodu legendární bojovník proti režimu apartheidu v Jižní Africe Nelson Mandela. O další 4 roky později byl jako první občan JAR černé pleti zvolen prezidentem této významné země na jihu Afriky.

Je současně nezbytné konstatovat, že proces národně osvobozenckého boje prakticky ustnul na získání politické nezávislosti. Ve většině afrických zemí si své pozice v ekonomice

daných zemí udržely bývalé metropole, nebo je nahradily nadnárodní společnosti. Stále a stále z nejrůznějších příčin propukaly mezi jednotlivými africkými zeměmi krvavé a nanejvýše škodlivé boje. Ze všech těchto i dalších příčin Afrika zůstávala nejchudším kontinentem světa a pro většinu jejího obyvatelstva zůstávalo základním problémem obhájení holé existence. Do dnešního dne Afrika zůstává kontinentem s nejvyšší natalitou, ale současně s nejvyšším procentem dětské úmrtnosti. Lidstvo Afriky pomáhá charitativními dodávkami, především potravin, ale obecně jí zůstává hodně dlužno. Rozdíly v životní úrovni svědčí o tom, že svět je nemocný a Afrika je jedním z nejožehavějších boláků.

Československo mělo v Africe koncem 80. let minulého století 15 efektivních zastupitelských úřadů. S novou orientací polistopadového režimu zájem o styky s Afrikou trvale klesal. Ještě v minulém roce bylo těchto úřadů deset, ale v nejbližší budoucnosti mají být uzavřeny tři další. Zdá se, že Česká republika nebude mít zastoupení ani v jedné z frankofonních zemí, ačkoliv např. Senegal patří mezi přední africké země se zajímavými možnostmi hospodářské a kulturní spolupráce a čs. ZÚ v Dakaru pokrýval nejen tuto relaci.

Letošní rok je jubilejním rokem Společnosti přátel Afriky, která si připomene 15 let své existence. Navázala na africký výbor, který působil od 70. let v rámci zaniklé Československé společnosti pro mezinárodní styky. Společnost za dobu své 15leté existence uspořádala téměř 500 přednášek, seminářů, konferencí, promítání filmů a podílela se na 186 výstavách. Letošní rok je také rokem 42. výročí podepsání Charty Organizace africké jednoty. Jejím posláním bylo po celou dobu existence posílit ekonomickou, sociální a kulturní spolupráci a docílit vyšší kvality africké jednoty a zejména zajistit nejen hospodářský, ale především mírový rozvoj Afriky a jejich jednotlivých

vých států. I když se nikoliv vše dařilo či podařilo, letos, v roce 60. výročí založení Organizace spojených států, představují africké státy již čtvrtinu členské základny této univerzální organizace.

Uběhlo více než sto let, co první čeští cestovatelé začali objevovat pro sebe a také pro obyvatele českých zemí africký kontinent, především jeho subsaharskou část. Emil Holub a jeho následovníci by určitě měli radost z toho, jak se za poslední půlstoletí mohutně rozvinuly styky mezi zemí ve středu Evropy a africkými zeměmi. Dnes Afričané ve velkém množství objevují Českou republiku. Cestovatelé 19. a 20. století by s údivem sledovali, jak významně září sportovci afrických zemí na

mezinárodním nebi, jak tradičně zejména keňští sportovci vyhrávají Pražský maratón. Možná by jim bylo poněkud divné, že plzeňský Prazdroj je dnes vyráběn v rámci Jihoafrických pivovarů.

Doufám, že i výše uvedený omezený výčet historických milníků a připomenutí významu Afriky v mezinárodním společenství upozorní na negativní tendenci rušení českých zastupitelských úřadů v Africe a podpoří nápravu tohoto trendu. Afrika k dnešnímu světu patří i přes problémy svého společenského vývoje a zaslouží si, abychom setrvali po jejím boku.

Václav Jurn
Společnost přátel Afriky

Pozapomenutý jubilejní rok Alberta Schweitzera

Končící rok nám mnohým možná připomene, že v překotném toku nových událostí a jiných symbolů, které pro nás může mít leto-počet 2005, jsme jaksi pozapomněli na kulatá výročí připomínající letos Alberta Schweitzera. Narodil se 14. ledna 1875 a zemřel 4. září 1965. Česká média si v naprosté většině kdysi tak slavného pralesního doktora nepřipomněla. Jsou ovšem výjimky: *Časopis lékařů českých* věnuje jeho velké osobnosti článek ve svém letošním posledním čísle. Lékaři mají dnes mnoho, skutečně mnoho svízelných problémů. O to je cennější, že nezapomněli. Ale připomínku dlužíme i my, přátelé Afriky.

Albert Schweitzer by rozhodně měl být připomínán ze všech hledisek odborností, ušlechtilých idejí a činné pomoci potřebným v odlehle rovníkové oblasti, tedy ze všech hledisek, v nichž vynikla jeho lidská velikost. Lékařské povolání si zvolil už jako téměř třicetiletý, aby praktickými činy uskutečňoval to, co jako teolog vnímal jako imperativ křesťanské lásky a praktického humanismu. I v naší Společnosti přátel Afriky jsme v devadesátých letech rozvinuli schweitzerovská témata za velmi výrazného příspěvní lékařů v našem stře-

du. Ti neaktivnější nás již bohužel natrvalo opustili. Mám na mysli zejména profesora MUDr. Vladimíra Šerého a olomouckého profesora MUDr. Eduarda Wondráka. Měnící se časy kladou dnes nové otázky po smysluplném pokračování ve směru humanity, který nám před desetiletím ukázal Schweitzer. Zdá se, že jeho směru se dnes nejvíce blíží mnohonárodní úsilí, jaké představuje na různých místech Afriky i dalších světadílů organizace Lékaři bez hranic (Médecins sans frontieres). Ze strany naší Společnosti bylo rozhodně šťastným krokem spojit letos počátkem října do jediné kulturní iniciativy přednášku o Schweitzerovi a o činnosti Lékařů bez hranic v bolestně rozervaném súdánském Dárfúru.

V minulém desetiletí jsme si zvykli připomínat Alberta Schweitzera i jako myslitele, filosofa, teologa a také znamenitého interpreta Bachovy duchovní hudby. Po schweitzerovském mezinárodním setkání v Praze a v Holíčích v roce 1993, kdy jsme mohli zavzpomínat i na jeho pražský pobyt o 70 let dříve a zúčastnit se odhalení pamětní desky na kostele sv. Michala v Jirchářích, následovala v dalších letech různá setkání věnovaná jeho

duchovnímu odkazu a praktickému inspirativnímu vzoru. Bylo by opět možné uvést několik jmen našich někdejších kolegů, kteří se obzvláště snažili rozvíjet tyto iniciativy. Ale spouť jedno jméno: docent Ctibor Votrubec. Také již bohužel není mezi námi. Lékařská i duchovní tradice nicméně, chvála Bohu, žije. Krásným dokladem byla přednáška MUDr. J. Kusého, ředitele nemocnice v Zambii, spojená s Bachovou hudbou v Jirchářích na konci letošního listopadu.

Plnoucí čas a bouřlivé dění naší doby odvádí, jak se zdá, pozornost od osobnosti a díla, které ukazovalo kdysi cestu k účinné pomoci Afričanům. Dnes se v obecné poloze o takto významném tématu rovněž hovoří,

zaměření bývá přitom nejčastěji převážně ekonomické. Důležitý aspekt ryzího humanismu a etiky by ale neměl mizet ze zřetele. A především proti stoupajícím tendencím k násilí, vyznačujícím nedobrý počátek našeho nového století, by docela určitě měl být nekompromisně vyzdvihnout Schweitzerův ústřední etický princip úcty k životu, který prý vyzrál při plavbě po řece Ogooué. Schweitzerovská úcta k životu a činnorodé úsilí pomáhat – to jsou hodnoty, jaké naše doba potřebuje velmi, velmi naléhavě. Letošní rok nás vybízí nejenom výročími velkého člověka, ale i svým vlastním děním na takoveto hodnoty nezapomínat.

Luboš Kropáček

Kdo byl Milton Obote?

V pondělí 10. října 2005 zemřel ve věku 80 let v nemocnici jihoafrického Johannesburgu bývalý ugandský prezident Milton Obote. Pocházel z národnosti Lango na severu Ugandy. Vzdělání získal v protestantských školách v Lango a Gulu, na Mirinicollege v Jinja a na univerzitě Makerere v hlavním ugandském městě Kampale. Dosáhl titulu bakalář umění. Později získal doktoráty práv honoris causa univerzit v New Yorku a v New Delhi.

Milton Obote od dubna 1957 stál v čele oddělení Národního kongresu Ugandy (NKU) v Lango. V roce 1958 byl zvolen členem zákonodárné rady Ugandy. V březnu 1960 se stal předsedou Národního kongresu Ugandy. Jím vedená strana požadovala okamžitou nezávislost země. V březnu 1961 byl Obote znovu zvolen do zákonodárné rady. V letech 1961–1962 byl předákem opozice v ugandském Národním shromáždění. Ve volbách v dubnu 1962 získal národní kongres Ugandy většinu a Obote se stal ministerským předsedou a vytvořil vládu.

Po vyhlášení nezávislosti Ugandy dne 9. října 1962 se Milton Obote stal prvním ministerským předsedou suverénního státu. Tuto funkci zastával v letech 1962–1966 a v letech 1963–1965 současně vykonával funkci ministra obrany a ministra zahraničních věcí. Jeho

vláda prováděla zahraniční politiku pozitivní neutrality a vystupovala pro vytvoření nezávislé národní ekonomiky.

V letech 1966–1971 Milton Obote zastával nejvyšší státní funkci prezidenta republiky. Prováděl politiku upevnění centrální moci a národní jednoty a uskutečňoval protifeudální opatření. V roce 1967 byl jedním z autorů nové ústavy, rušící království Bugandy, Unioro, Nkore a Toro a vyhlášující Ugandu jako unitární republiku. V roce 1969 Obote předložil pokrokové reformy, které dosáhly nejuplněnějšího vyjádření v „Chartě prostého člověka“. V roce 1971 byl Obote v době své nepřítomnosti v zemi odstraněn vojenským státním převratem, provedeným náčelníkem generálního štábu generálem Idi Aminem Dada (1925–2003) s podporou Velké Británie a USA.

Vojenský diktátor se stal v roce 1971 prezidentem republiky a v roce 1976 se prohlásil doživotním prezidentem. Idi Amin Dada (příslušející k etniku Kakwa) nastolil v zemi režim tvrdé vojenské diktatury, naplněný represemi vůči národnostem Lango, Ačoli a dalším, jakož i hromadným vysídlováním osob asijského původu a násilnou islamizací afrického obyvatelstva. Politický teror a ostré mezietnické rozpory vedly k úplné dezorganizaci ugandské ekonomiky.

Zahraniční politika doživotního prezidenta, polního maršála (od roku 1975) Idi Amina Dada, vedla k válečnému konfliktu s Tanzánií. Ugandský diktátor byl svržen v dubnu 1979 a politický asyl nalezl v Saúdské Arábii, kde zemřel před dvěma roky v srpnu 2003.

Po krachu Aminovy vojenské diktatury se Milton Obote vrátil z exilu v Tanzánii zpět do vlasti a po vítězství národního kongresu Ugandy v roce 1980 se znovu stal prezidentem republiky. Na počátku obnovené Oboteho vlády byl v letech 1979–1980 ministrem obrany Yoweri Museveni (nar. 1944 nebo 1945), který byl v letech 1971–1979 v emigraci v Tanzánii a v roce 1979 se stal jedním ze zakladatelů Fronty národního osvobození Ugandy, stojící

v čele boje proti režimu Idi Amina. Museveni byl v roce 1980 náměstkem předsedy Vojenského výboru. Avšak poté v letech 1981–1985 byl velitelem Národní armády odporu, která bojovala proti vládě Oboteho. Milton Obote byl svržen v roce 1985 vojenským státním převratem, provedeným dalším náčelníkem generálního štábu ugandské armády, generálem Okello. Tentokrát se Milton Obote odebral do exilu v Zambii ke svému spolubojovníkovi za svobodu, zambijskému prezidentu Kennethu Kaundovi. Prožil dvacet let v emigraci a do Ugandy se už nikdy nevrátil.

Josef Poláček
Společnost přátel Afriky

Kdy Arafat vstoupí do Jeruzaléma?

Před rokem zemřel palestinský vůdce Jásir Arafat.

Celý jeho život byl spojen s palestinskou otázkou. Jeho skutečnou rodinou byla Palestina. Zemřel, aniž jeho sen, který je i snem jeho lidu, byl naplněn. Tím byl vznik nezávislého palestinského státu v pásmu Gazy a na Západním břehu Jordánu včetně východního Jeruzaléma jako hlavního města Palestiny, tj. území, které bylo okupováno Izraelem v roce 1967. Předtím v roce 1948 vznikl stát Izrael na 78 % historického území Palestiny.

Arafat si uvědomil rozsah tragédie a utrpení svého národa a vedl ho k dosažení jeho cílů. Viděl, jak proměnit oprávněný sen v naději. Jak proměnit naději v cíl a jak tyto cíle uskutečňovat. Byl svědomitý pragmatik, věděl, kdy říkat ANO a kdy NE. Měl na zřeteli mezinárodní realitu, rozuměl světovému vývoji, miloval mír, ale ne za cenu kapitulace. Byl tvrdým bojovníkem i velkým mírotvůrcem. Politikem i věřícím člověkem. Bojoval za spravedlnost pro svůj národ, prožil hodně těžkých situací, ale nikdy jeho duševní síly nebyly vyčerpány. Proto uměl vyzdvihnout morální síly svého národa, aby vydržel dále.

Tři postoje charakterizují jeho život. V prvním je bojovníkem uprostřed bitvy, jenž nabí-

zí mír za cenu uznání legitimního práva svého národa. V roce 1974 v prvním projevu na Valném shromáždění OSN vyslovil známou větu: Přicházím k vám a nesu pušku v jedné a olivovou ratolest v druhé ruce. Nedovolte, aby olivová ratolest vypadla z mé ruky. Izrael nevyslyšel mírové výzvy a konflikt podněcoval dále.

Druhým je postoj mírotvůrce, když tehdy v norském Oslu v roce 1993 byly podepsány dohody mezi Palestinci a Izraelci, které znamenaly historický zlom i kompromis. Izrael uznal Organizaci pro osvobození Palestiny (OOP) a Palestinci stát Izrael. To znamená, že Palestinci uznali, že 78 % historické Palestiny tvoří dnešní Izrael. Arafat dosažením dohody dokázal, že je mírotvůrcem, a proto společně se svými izraelskými partnery Rabinem a Peresem získal Nobelovu cenu míru.

Třetím je postoj zásadového politik, který ví, že osud jeho národa záleží na jednom slově. A proto odmítal podléhat tlaku síly a řekl NE na summitu v Camp Davidu v roce 2000, když prezident USA Bill Clinton a izraelský premiér Ehud Barak na něj naléhali, aby Palestinci učinili víc ústupků, než bylo ujednáno v Oslu v roce 1993. Arafat to odmítl a uprostřed zklamání, které ovládlo Palestince

kvůli neochotě Izraele ukončit okupaci, vypuklo druhé palestinské lidové povstání. Izraelští vojáci pak tanky obklíčili Arafatovo sídlo Mukata v Ramalláhu a jeho značnou část zničili. Ten v něm přesto zůstal. Nechtěl riskovat deportaci z Palestiny, již mu Izrael hrozil.

Jsme připraveni k míru, ale ne ke kapitulaci. Nevzdáme se východního Jeruzaléma a ani zrnka naší půdy, kterou nám zajišťuje mezinárodní právo, prohlásil tehdy.

Arafat stále nosil na hlavě černobílou kufiju, aby si svět uvědomil, že Palestina stále žije. Je pohřben v Ramalláhu, v blízkosti Jeruzaléma. Já věřím, že mírová jednání budou pokračovat a že zdravý rozum bude posledním vítězem. A tím Palestinci získají svůj nezávislý stát včetně východního Jeruzaléma jako hlavního města. A tehdy i Arafat bude znovu pohřben, tentokrát v Jeruzalémě, jak si to přál.

Mohammad al Nabulsi

Patnáctileté výročí války v Perském zálivu

Den válečných veteránů nám také připomíná, že před patnácti lety, v noci 17. ledna 1991, byla zahájena akce „Pouštní bouře“. Těto akce se v Perském zálivu zúčastnili i příslušníci československé protichemické jednotky nasazené v Saúdské Arábii při osvobození Kuvajtu, obsazeného Irákem.

Velitelem československé jednotky byl plukovník Ing. Ján Valo, člen naší Společnosti česko-arabské.

V době napadení Kuvajtu Irákem hrozilo nebezpečí, že by Irák mohl z tohoto území napadnout saúdsko-arabská ropná pole přes přístavy Dahrán a Zahrán.

Situaci a problémy československé protichemické jednotky ve válce v Perském zálivu popisuje a napínavým způsobem vypráví kni-

ha *Pouštní horečka*, autorů Kmenty, Vala a Želinského, vydaná v roce 1999.

Vzpomínkový večer u příležitosti patnáctého výročí účasti této československé jednotky v konfliktu probíhajícím v Perském zálivu, který společně připravují Sdružení přátel KSA a Kuvajtu za účasti některých válečných veteránů, se bude konat v březnu 2006.

Ke shlednutí budou fotografické dokumenty, filmové záběry doplněné komentáři a udělená arabská ocenění bojové činnosti československé jednotky.

Miloslav Prokeš
předseda Sdružení přátel KSA

Václav Čapek
předseda Sdružení přátel Kuvajtu

Návštěva generálního tajemníka Ligy arabských států v Praze

V listopadu proběhlo v Praze setkání světových státníků organizované Madridským klubem. Zúčastnil se ho i generální tajemník Ligy arabských států dr. Amr Moussa, bývalý ministr zahraničních věcí Egypta. Velvysla-

nec Egypta p. Kamal zorganizoval setkání s generálním tajemníkem, kterého se zúčastnili předseda Společnosti česko-arabské Ing. J. Regner a generální tajemník Česko-arabské obchodní komory Ing. G. Karraa. Předseda

I N F O R M A C E A Z A J Í M A V O S T I

Společnosti informoval pana dr. Moussa celkově o činnosti naší Společnost a podrobně se vrátil k akcím uspořádaným v průběhu Arabských kulturních dnů v červnu t.r. Pan dr. Moussa byl příjemně překvapen rozsáhlou činností Společnosti a prostřednictvím předsedy vyjádřil poděkování všem jejím členům za jejich činnost.

Pan Ing. Karraa informoval o činnosti ČAOK se zřetelem k připravovanému 1. česko-arabskému podnikatelskému fóru, které se bude konat v únoru příštího roku. Pan dr. Moussa přislíbil podporu této akci a přislíbil svoji osobní záštitu s tím, že pokud mu to program dovolí, přijede do Prahy.

-jr-

Arabský svět dětskýma očima 2006

Výtvarná soutěž pro děti od 4 do 18 let.

Cílem výtvarné soutěže Arabský svět dětskýma očima je seznámit děti a mládež s bohatou kulturou a historií arabského světa.

Účastnit se mohou jednotlivci a kolektivy ve věku od 4 do 18 let.

Každé přihlášené dílo by mělo být označeno jménem autora, věkem a adresou, kam je možné zaslat seznamy oceněných prací. Žadoucí je rovněž informace, zda si autor přeje, aby mu bylo jeho dílo po výstavě vráceno, či nikoli.

Zájemci mohou své práce posílat na adresu
M. Zeithamlová, Kazašská 1426, Praha 10, 101 00
do 30. června 2006.

Maximální rozměr prací je formát A3. Žádný z rozměrů trojrozměrných prací by neměl přesahovat 50 cm.

Soutěž Arabský svět dětskýma očima je rozdělena do pěti kategorií:

1. Předškolní děti.
2. Děti od 6 do 10 let.
3. Děti od 11 do 15 let.
4. Mládež od 15 do 18 let.
5. Handicapované děti.

Vyhlašovatelem soutěže je Společnost česko-arabská,
Jerevanská 7, Praha 10, 100 00.

CO SI PŘEČÍST

Sun^oalláh Ibráhím**Komise**

Nakladatelství Dar Ibn Rushd, 2005

Knihu káhirského rodáka Sun^oalláha Ibráhíma (nar. 1937) přeložil Ondřej Beránek (1980), absolvent oborů Arabistika a Dějiny a kultura islámských zemí na FF UK v Praze. Jedná se o Kafkovsky absurdně laděnou novelu, v níž se jeden z nejčastěji překládaných arabských autorů věnuje dopadu „politiky otevřených dveří“ na

život Egypta. Sleduje hledání nového smyslu života, zakotvení i přizpůsobení se novému hodnotovému systému, který je v knize symbolizován Coca-Colou. Jde o střet bezejmenného hrdiny s Komisí, představující instituci jednající na základě bizarních pohnutek, která nemá žádný konkrétní cíl.

Eva Zábrowská

Žila jsem v zemi Alláhově

Nakladatelství Portál, 2005

Poutavé vyprávění o životě v severozápadní Africe. Čtyřčlenná rodina vycestovala za prací a zůstala v Maroku proti původnímu plánu čtrnáct let. Kniha shrnuje to nejzajímavější o životním stylu tamních lidí a na jednotlivých

příbězích konkrétních lidí se autorka snaží zachytit to nejaktuálnější a nejtypičtější ze současného arabského islámského života, ať už se jedná o morálku, rodinné tradice či společenské a náboženské zvyky.

David Hirst

**Puška a olivová ratolest.
Kořeny násilí na Blízkém východě**

Klasické dějiny arabsko-izraelského konfliktu

Nakladatelství BB / art s.r.o. v Praze ve spolupráci s nakladatelstvím Jiří Buchal, 2005

Jedná se o pohled na historii izraelsko-palestinského konfliktu bořící mnohé mýty. Puška a olivová ratolest líčí události už od roku 1880. Ukazuje, jak arabské násilí, přestože je často

kruté a fanatické, představuje reakci na hrozbu opakované agrese. Autorem knihy rozsáhle podepřené dokumenty je bývalý korespondent listu Guardian na Blízkém východě.

Magdaléna Frouzová a kolektiv

Závoj a džíny. Ženy v islámském světě

Nakladatelství Vyšehrad v Praze, 2005

Životní osudy žen žijících v islámu. Kromě reportáží tu nacházíme obecnější zamyšlení i osobní vzpomínky. Mezi autorkami jsou ve-

dle žen pocházejících přímo z islámských zemí také Češky, např. známé novinářky P. Procházková a P. Jazairiová.

Josef Bouček

Saúdská Arábie

Nakladatelství Libri v Praze, 2005

Země, kde se zrodilo dnes tak ostře sledované náboženství – islám, se starobylými centry Mekkou a Medínou, dodnes cíl milionů muslimských poutníků, ale také s vlastním islámským náboženským směrem wahhábiem. Autor

popisuje dějiny od starověku přes dlouhou periodu, kdy šlo o zaostalé, převážně pouštní území pod nadvládou Osmanské říše, a poté jeho osamostatnění pod dynastií Saúdů a následný vývoj provázený ropným boomem až po dnešek.

Charif Bahbouh

Sýrie – kultura, historie, geografie

Nakladatelství Dar Ibn Rushd v Praze, 2005

Autor vypráví o své rodné zemi, kde se v Nabku narodil. Charif Bahbouh absolvoval v Praze Filozofickou fakultu UK, na Lomonosově univerzitě v Moskvě získal doktorát, poté pracoval v Orientálním ústavu ČSAV a od roku 1975 vyučuje arabštinu na Jazykové škole v Praze. V roce 1990 založil nakladatelství Dar Ibn Rushd, ve kterém jeho péčí vyšla dlouhá

řada knih zaměřených na Orient, z nichž je mnoha autorem či spoluautorem. Ve své nové knize, věnované vlasti, v závěru říká: Pokusil jsem se českému čtenáři přinést stručnou informaci o Sýrii. Moje vyprávění o milované Sýrii, její historii, kultuře a geografii již končí. Doporučuji Vám však poznat krásy a historii této nádherné země na vlastní oči.

ZVEME VÁS

SPOLEČNOST ČESKO – ARABSKÁ
GALERIE NA MOSTĚ
V HRADCI KRÁLOVÉ
SI VÁS DOVOLUJE POZVAT
NA VÝSTAVU

STAROVĚKÝ EGYPT
EXLIBRIS
VLADIMÍR PECHAR

9. LEDNA – 7. ÚNORA 2006
GALERIE NA MOSTĚ
UNIVERZITA KARLOVA
FARMACEUTICKÁ FAKULTA
V HRADCI KRÁLOVÉ

ÚSPĚŠNÝ A ŠTASTNÝ NOVÝ ROK
BEST WISHES FOR A HAPPY NEW YEAR

كل عام وأنتم بخير

Pf 2006

Předsednictvo
Společnosti přátel Afriky

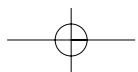
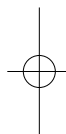
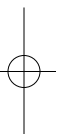

Pf 2006

ÚSPĚŠNÝ A ŠTASTNÝ NOVÝ ROK
BEST WISHES FOR A HAPPY NEW YEAR

كل عام وأنتم بخير

Předsednictvo
Společnosti česko-arabské

Bulletin Společnosti přátel Afriky a Společnosti česko-arabské

č. 4 – prosinec 2005, 13. ročník. Uzávěrka tohoto čísla byla 30. 11. 2005

Bulletin je vydáván za přispění

Odboru kulturních a krajaňských vztahů Ministerstva zahraničních věcí ČR.

Redakční rada: PhDr. JAROSLAV BUREŠ, CSc., Ak. sochař JIŘÍ ČERNOCH,
doc. PhDr. EDUARD GOMBÁR, CSc., Mgr. MIROSLAV HOUSKA,
PhDr. JOSEF POLÁČEK, CSc., doc. Ing. DANA ŠTEMBERGOVÁ, CSc.,
PhDr. MARCELA PALÍŠKOVÁ, VILÉM ŘEHÁK

Návrh obálky: VLADIMÍR PECHAR

Uspořádala: Ing. MARIE HRUŠKOVÁ

Výroba: ESKIRA s.r.o.

Kontaktní adresa: **Jerevanská 7, 100 00 Praha 10, tel. 604 378 949**

Společnost přátel Afriky – *webová stránka:* **spa.afrikaonline.cz**

– *e-mail:* **spa@afrikaonline.cz**

Společnost česko-arabská – *webová stránka:* **czech-arab.org**

– *e-mail:* **info@czech-arab.org**

